

Univerzita Karlova
Pedagogická fakulta
Katedra psychologie

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Impostor fenomén a sebehodnocení u českých vysokoškolských studentů
Impostor phenomenon and self-esteem among Czech university students

Markéta Křížová

Vedoucí práce: PhDr. Pavla Presslerová, Ph.D.

Studijní program: Psychologie s rozšířením o speciální pedagogiku

Studijní obor: Psychologie

Odevzdáním této bakalářské práce na téma Impostor fenomén a sebehodnocení u českých vysokoškolských studentů potvrzuji, že jsem ji vypracovala pod vedením vedoucího práce samostatně za použití v práci uvedených pramenů a literatury. Dále potvrzuji, že tato práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

Praha, 15.4.2024

Děkuji paní doktorce Presslerové za její odborné vedení a trpělivost. Děkuji také svým přátelům a rodině za podporu při psaní této práce.

ABSTRAKT

Tato práce si stanovila za cíl zmapovat impostor fenomén u českých vysokoškolských studentů. Byl zvolen smíšený design, v kvalitativní části práce šlo o hlubší pochopení tohoto fenoménu a zjištění, jak ho studenti prožívají. Kvantitativní část obsahovala dotazník Clance Impostor phenomenon scale. Ze tří hypotéz byla potvrzena jedna a sice že čeští vysokoškolští studenti budou v dotazníku Clance IP scale v průměru skórovat nad 61 bodů. Ostatní dvě hypotézy, tedy že ženy budou skórovat v IF výš, než muži a studenti prvních ročníků bakalářského studia budou pocítovat IF ve větší míře než studenti z vyšších ročníků, potvrzeny nebyly. V kvalitativní části práce se objevovaly společná témata jako vysoké nároky na sebe sama, vliv rodiny a neschopnost přijímat pochvaly.

KLÍČOVÁ SLOVA

impostor fenomén, čeští vysokoškolští studenti, Clance Impostor fenomén škála

ABSTRACT

The aim of this thesis was to map the impostor phenomenon among Czech university students. A mixed design was chosen, the qualitative part of the thesis aimed to gain a deeper understanding of the phenomenon and to find out how students experience it. The quantitative part included the Clance Impostor Phenomenon Scale questionnaire. Out of three hypotheses, one was confirmed, namely that Czech university students would score above 61 on average on the Clance IP Scale questionnaire. The other two hypotheses, i.e. that females will score higher on the IF than males and that first year undergraduate students will experience IF to a greater extent than upper year students, were not confirmed. In the qualitative part of the thesis, common themes such as high expectations of oneself, family influence and inability to accept praise emerged.

KEYWORDS

Impostor phenomenon, Czech university students, Clance Impostor phenomenon scale

Obsah

Úvod	7
1 Teoretická část	7
1.1 Definice pojmu „Impostor fenomén“	7
1.2 Impostor fenomén v souvislosti s výchovou.....	9
1.3 Impostor fenomén a genderové rozdíly	12
1.4 Impostor fenomén a duševní obtíže	14
1.4.1 Impostor fenomén a depresivita	14
1.4.2 Impostor fenomén a úzkost	16
1.4.3 Impostor fenomén a jeho vztah k sebehodnocení.....	17
1.4.4 Impostor fenomén u vysokoškolských studentů.....	19
2 Testové metody	22
2.1 Harvey Impostor phenomenon scale (HIPS)	22
2.2 Clance IP Scale (CIPS)	22
2.3 Percieved Fraudulence scale (PFS).....	23
2.4 Leary Impostorism scale (LIS)	23
2.4.1 Psychometrické náležitosti Clance IP scale.....	24
3 Empirická část	26
3.1 Metodologie	26
3.1.1 Hypotézy – Kvantitativní část	26
3.1.2 Výzkumné otázky – Kvalitativní část.....	27
3.2 Sběr dat – kvantitativní část.....	28
3.3 Sběr dat – kvalitativní část.....	29
3.4 Výzkumný vzorek.....	30
4 Výsledky.....	32

4.1	Výsledky a interpretace dotazníku Clance IP scale – první sběr dat	35
4.2	Výsledky a interpretace dotazníku Clance IP scale – druhý sběr dat	41
4.3	Porovnání výsledků obou sběrů dat	46
5	Kvalitativní část.....	53
5.1	Analýza jedinečných témat respondentů	54
5.2	Analýza společných témat respondentů.....	58
5.2.1	Svědomitost a potřeba kontroly	58
5.2.2	Úspěch přisuzovaný štěstí a vysoké nároky	58
5.2.3	Externí validace a neschopnost přijímat pochvaly	59
5.2.4	Práce s neúspěchem	60
5.2.5	Vliv rodiny a postava otce	60
5.2.6	Nové výzvy.....	61
5.3	Shrnutí analýzy kvalitativní části práce	62
6	Diskuze	64
7	Závěr.....	67
	Seznam použitých informačních zdrojů	68

Úvod

1 Teoretická část

1.1 Definice pojmu „Impostor fenomén“

V dostupné literatuře o impostor fenoménu (dále jen IF) se může čtenář setkat nejčastěji s dvojitým označením. Již zmíněným „*impostor fenoménem*“ a dále s „*impostor syndromem*“. V českém jazyce se také můžeme setkat s termínem „*imposter syndrom*“. V anglickém jazyce se vyskytuje jak slovo „*imposter*“ tak „*impostor*“, přičemž jde čistě jen o jinou variantu stejného slova. To stejné můžeme pozorovat i v českém jazyce. V českém jazyce se můžeme rovněž setkat s označením „*syndrom podvodníka*“, což je překlad původního anglického termínu „*impostor syndrom*“. Do českého jazyka je impostor přeložen jako „*podvodník*“. V rámci této práce budu však dále pokračovat s označením „*impostor*“.

Jako první charakterizovaly IF Clance a Imes (1978). Studie zkoumala vysoce úspěšné ženy v rámci pětiletého výzkumu, který zahrnoval individuální terapie a tematicky zaměřené interakční skupiny. Ženy, které tento fenomén zažívají, jsou pevně přesvědčeny, že nejsou inteligentní navzdory objektivním úspěchům (jako např. vysokoškolský titul nebo vysoké výsledky ve standardizovaných testech), naopak si myslí, že každého oklamaly. Clance a Imes (1978) definovaly IF jako „označení vnitřního prožitku intelektuální falešnosti“ (s.1).

Clance a Imes (1978) pozorovaly nejméně tři různé typy chování, které mají tendenci udržovat IF, jakmile je postoj „*intelektuálního impostora*“ vytvořen. Většinou se může projevat jeden nebo více typů chování, zřídka však všechny typy chování najednou. První způsob chování zahrnuje především pečlivost a tvrdou práci. Objevuje se zde neustálý strach, že bude odhalena „*hloupost*“ daného člověka. Kladné pocity spojené s úspěchem trvají krátce, protože zde přetrvává základní pocit falešnosti. Druhý typ chování se soustředí na pocity falešnosti, které jsou částečně zakotveny v realitě. Lidé, kteří se chovají tímto způsobem se dopouští intelektuální neautentičnosti – místo toho, aby svým kolegům nebo učitelům řekli to, co si skutečně myslí, raději jim řeknou to, co si myslí, že chtějí slyšet. Třetí typ chování souvisí s používáním šarmu a vnímavosti za účelem získání souhlasu nadřízených. Ženě, která tímto způsobem využívá svůj šarm, jde o to, aby jí lidé měli rádi

a aby byla uznána za intelektuálně výjimečnou. Typicky hledá mentora, který by objevil její genialitu a pomohl jí tak validovat její intelekt (Clance & Imes, 1978).

Studie Kolligiana a Sternberga (1991) ovšem s označením „*impostor syndrom*“ nebo „impostor fenomén“ zcela nesouhlasí. Pracují s pojmem „*percieved fraudulence*“, což by se dalo do českého jazyka přeložit jako „*vnímaná podvodnost*.“ Tato vnímaná podvodnost dle jejich názoru přesněji a lépe vystihuje odborný význam této zkušenosti. Označení „syndrom“ nebo „fenomén“ naznačuje, že je na tuto zkušenost třeba pohlížet jako na pervazivní duševní onemocnění nebo kategorickou poruchu osobnosti. „*V souladu s naší konceptualizací se na vnímanou podvodnost nepohlíží jako na pervazivní syndrom nebo fenomén, ale jako na specifické vnímání sebe sama nebo autoreferenční představy s kognitivními i afektivními složkami*“ (Kolligian & Sternberg, 1991, s.1).

Ke koncepci IF od Kolligiana a Sternberga (1991) se částečně přiklání novější studie Feenstra et al. (2020), přestože se primárně zaměřuje na sociální kontext, který je v rámci IF opomíjen. Kritizuje individualistický přístup, který se odráží v terminologii. Označení IF jako „syndromu“ zdánlivě posiluje individuální a dysfunkční povahu tohoto jevu a rovněž může posilovat dojem, že jedinci, kteří IF zažívají, jsou pacienti. Toto individuální chápání pocitů impostora se odráží i ve směru výzkumu, který primárně operacionalizuje a měří IF jako osobnostní rys místo stavu. Feenstra et. al (2020) se zamýšlí nad tím, jak zásadní roli při utváření IF může hrát společnost a kultura jako celek, organizace a další instituce, každodenní interakce a mezilidské vztahy. Na společenské úrovni výzkumy naznačují, že postavení jedince v sociální hierarchii může hrát důležitou roli při utváření pocitů impostora.

Jak již bylo nastíněno, zajímavé je také zabývat se otázkou, zdali je IF stabilní osobnostní rys či nikoliv. Studie McElweeho a Yuraka (2010) došla k závěru, že je lepší IF konceptualizovat jako averzivní afektivní stav, který může v určitých situacích postihnout mnoho lidí. K těmto výsledkům autoři došli zkoumáním tzv. „impostor epizod“. Autoři zkoumali popisy těchto epizod jednotlivci, aby zjistili jejich afektivní obsah, situační a sociální průvodní jevy a důsledky. Jako příklad je ve studii uveden student, který tuto „impostor epizodu“ zažil v programu, který byl vnímán jako nejprestižnější a byli v něm zapsáni ti nejúspěšnější studenti. Student se však necítil, že by mezi ně patřil, a styděl se za to. Studie dále ukázala, že negativní emoce jsou běžnou reakcí na fakt, že jsou schopnosti

člověka přeceňovány. S tímto je v souladu teorie sebeověřování, která ukazuje, že lidé chtějí být spíše než pozitivně, vnímáni akurátně. Lidé chtějí cítit konzistenci a soulad mezi svým sebehodnocením a zpětnou vazbou od ostatních (McElwee & Yurak, 2010).

Systematický přehled Bravaty et. al (2019) přinesl zjištění, které osvětluje výskyt dvojího označení tohoto fenoménu. Zdá se, že akademici dávají přednost termínu impostor fenomén, zatímco laičtí autoři se více přiklánějí k termínu impostor syndrom.

Brát v potaz sociální kontext v rámci IF mi připadá velice užitečné a myslím, že by se budoucí výzkum měl ubírat tímto směrem. Co se týče konceptualizace tohoto pojmu, s označením „vnímaná podvodnost“ tak, jak ji popisuje Kolligan a Sternberg (1991), se v současných studiích skoro nepracuje. Dle mojí rešerše dosavadních studií se nejvíce pracuje s oním dvojím označením „syndrom“ a „fenomén“. Jelikož si myslím, že označení „syndrom“ skutečně může v některých jedincích evokovat duševní onemocnění, budu dále v této práci používat označení „fenomén“.

1.2 Impostor fenomén v souvislosti s výchovou

Termín impostor fenomén je v posledních několika letech velice populární. I z tohoto důvodu je užitečné zabývat se otázkou, jak tento fenomén vlastně vzniká a zda můžeme jeho kořeny najít ve výchově.

Zdaleka nejvíce citovanou prací na toto téma je studie Sonnaka & Towella (2001), ve které autoři zkoumali, zda bude skóre IF predikováno modelem, který zahrnoval proměnné jako rodičovské výchovné styly, profesní status a vzdělání rodičů a demografické údaje participantů. Studie byla provedena na vzorku 107 studentů psychologie Westminsterské univerzity.

Výsledky ukázaly, že rodičovská protektivita je pozitivně spojena s pocity impostora. Rovněž vyšší úroveň rodičovské kontroly byla spojena se zvyšujícím se skóre IF. Výsledky této studie do jisté míry podporují předchozí výzkum, který zjistil, že rodičovský styl souvisí s atribučním stylem. Například výchova, která postrádá vřelost a obsahuje vysokou míru přehnané ochrany, je spojena s nižší úrovní kompetence. Subjekty, které vnímají svou vazbu s rodiči jako bezpečnou, mají tendenci posuzovat úspěchy a neúspěchy pozitivním, sebezprosazujícím způsobem. Oba ukazatele, profesní status rodičů a jejich dosažené

vzdělání, se neukázaly v regresním modelu jako významné prediktory (Sonak & Towell, 2001).

Studie Castra et al. (2004) se zaměřila na velice specifický fenomén, a to na parentifikaci. Termín parentifikace poprvé použili Boszormenyi-Nagy a Spark (1973) k popisu problematické rodinné dynamiky, v níž se role rodičů a dětí obrací. Parentifikované děti obětují své vlastní potřeby, aby se postaraly o potřeby svých rodičů.

Castro et al. (2004) si stanovili hypotézu, že jedinci, kteří v dětství zažili parentifikaci, budou v dospělosti častěji vykazovat pocity impostora. Stanovení této hypotézy vysvětlují faktem, že po parentifikovaných dětech se žádá, aby plnily emocionální nebo logistické úkoly dříve, než jsou na to vývojově připraveny. Může se stát, že posilování za úkoly, které jsou vývojově nevhodné, vede u parentifikovaného dítěte k souboru nerealistických očekávání, která mohou přetrvávat až do dospělosti. Vzorek se skládal z 213 postgraduálních studentů klinické a poradenské psychologie na soukromé univerzitě v USA.

Výsledky potvrdily hypotézu autorů, a sice že existuje významný pozitivní vztah mezi parentifikací v dětství a pocity impostora. Děti, které se necítily být způsobilé vykonávat “dospělé” úkoly a které je i přes tento fakt dělaly, aby si udržely citové pouto s rodiči, si takto vytvořily neautentické falešné já. Děti tedy během vývoje odmítají důkazy o tom, že jsou ve skutečnosti schopné nebo talentované a nadále se cítí jako impostoři.

Yaffe (2020) upozorňuje na fakt, že stále existuje velmi málo studií, které by se zabývaly aspekty rodinného prostředí v etiologickém kontextu IF u mládeže a dospělých. Autor se ve své studii zaměřil na prohloubení poznatků o výchovných stylech a IF u dospělých studentek a zároveň se snažil zohlednit funkci jejich sebehodnocení v tomto ohledu. Vzorek této studie tvořilo 182 studentek z několika akademických institucí v severním Izraeli. Yaffe (2020) pracoval s hypotézou, že vzpomínky studentek na rodičovskou péči a přehnanou ochranu rodičů budou přímo i nepřímo (tj. prostřednictvím sebehodnocení) souviset s pocity IF. Hlavním poznatkem této studie je zjištění, že výchovné styly souvisejí s pocity IF prostřednictvím mediátoru (v tomto případě sebehodnocení). Sebehodnocení hraje klíčovou roli při vytváření vazeb mezi výchovou a IF. Dalším zajímavým zjištěním je fakt, že možné dlouhodobé škodlivé důsledky rodičovské nadměrné péče v kontextu sebehodnocení a pocitů souvisejících s IF dcer mohou být horší ze strany otců než matek. V tomto případě je

péče a monitorovací chování otců vůči dívkám interpretováno jako ochrana a nadměrná kontrola. Tento závěr tedy může být v rozporu se základním psychologickým předpokladem, že matka hraje primární roli v citovém vývoji dítěte.

Ve své nejnovější studii se Yaffe (2023) znovu zaměřuje na výchovné styly, konkrétně na systémy rodičovské autority a jejich vliv na IF. Obecná konceptualizace rozlišuje čtyři výchovné styly, které obsahují rodičovské aspekty jako je vřelost, náklonnost, kontrola, regulace chování, konfrontace a další. Výzkumy rodičovské socializace ukazují, že autoritativní výchova představuje optimální styl z hlediska psychické pohody a výchovného fungování dětí a dospívajících, zejména v rodinách střední třídy z anglosaských evropských a severoamerických zemí. Rodinné zázemí lidí, kteří zažívají IF, bylo ve studiích popsáno jako nepodporující, konfliktní, příliš kontrolující a s nefunkční komunikací.

Cílem této studie bylo ověřit souvislost mezi celkovými rodičovskými styly matky a otce (tj. autoritativním, autoritářským a permisivním) a psychickou kontrolou a IF pocity u dospívajících chlapců a dívek. Výsledky studie přinesly zjištění, že permisivní a autoritativní výchovný styl jednoznačně předpovídal významnou část rozptylu skóre IF u adolescentů. Hlavním zjištěním studie pak byl fakt, že ve vztahu mezi autoritářskou výchovou a IF hraje roli zprostředkovatel psychologické kontroly ze strany rodičů (Yaffe, 2023).

Yaffe (2022) rovněž přispěl do této problematiky systematickým přehledem studií, které se zabývají rodinnými a rodičovskými faktory ve vztahu k IF. Celkově lze říci, že ve srovnání s různými psychologickými proměnnými se rodičovské proměnné zdají být obecně méně prediktivní pro skóre IF (narozdíl od např. sebehodnocení). Obecně však bylo zjištěno, že rodičovské faktory jako výchovné styly a chování, styly připoutání, maladaptivní výchova, vztahy mezi rodiči a dětmi a rodinná orientace na úspěch významně koreluje s IF. Rovněž se zdá, že tyto asociace platí srovnatelně jak pro otce, tak i pro matky (Yaffe, 2022).

Problematika IF a jeho propojení s rodičovskými faktory je velice komplikovaná. Stále chybí dostatečný počet například longitudinálních studií, které by tuto spojitost pomohly lépe pochopit. Celkově se dá říci, že rodičovská protektivita a vyšší úroveň kontroly je spojena se zvyšujícím se skóre IF. Možná trochu překvapivě profesní status rodičů a jejich dosažené vzdělání se neukázaly jako významné prediktory IF. Je ovšem třeba brát v potaz, že tento

výsledek přinesla jen jedna studie (Sonak & Towell, 2001). Další studie, které by s těmito faktory pracovaly, zatím nebyly provedeny.

Zajímavým fenoménem, který lze zkoumat v kontextu IF, je parentifikace v dětství (Castro et. al, 2004). Rovněž v této oblasti není do dnešní doby dostatek výzkumů, i když výsledky této studie ukázaly, že děti, které byly parentifikaci vystaveny, mají mnohem větší pravděpodobnost, že se u nich v dospělosti pocity IF projeví. Bylo by přínosné směřovat výzkum tímto směrem.

1.3 Impostor fenomén a genderové rozdíly

Na základě svých zkušeností z klinické léčby Clance a Imes (1978) konceptualizovaly IF primárně jako ženskou zkušenost. Jak již bylo nastíněno v úvodu, studie pracovala se vzorkem 150 vysoce úspěšných žen, které dosáhly úctyhodných profesních úspěchů, nebo byly studentkami s vynikajícími výsledky. Autorky dospěly k závěru, že ženy častěji než muži přisuzují úspěch buď vnější příčině (např. štěstí), nebo dočasné vnitřní kvalitě (např. úsilí) spíše než vrozeným schopnostem. Tento vzorec vysvětlovaly internalizací společenského genderového stereotypu, podle kterého nejsou ženy považovány za kompetentní.

Systematický přehled Bravaty et al. (2019) však přišel nejednoznačnými výsledky. V tomto přehledu bylo zahrnuto celkem 62 studií s 14 161 účastníky. Z tohoto počtu 33 článků porovnávalo míru výskytu IF z hlediska pohlaví. 16 z těchto studií zjistilo, že ženy vykazovaly statisticky významně vyšší míru pocitů IF než muži. Naproti tomu 17 studií nezjistilo žádný rozdíl v míře výskytu IF mezi muži a ženami. Z těchto výsledků Bravata et al. (2019) vyvozuje fakt, že ačkoli je IF běžný u žen, postihuje i muže.

Studie Fassl et. al (2020) poukazuje na důležitý fakt, a sice že většina předchozích studií rozdíly mezi pohlavími zkoumala pouze porovnáváním skóre IF u žen a mužů a vůbec nezohledňovala typizaci pohlaví. V posledních letech však těchto výzkumů přibývalo, ovšem stejně jako systematický přehled Bravaty et. al (2019), i tyto výzkumy přišly s nejednoznačnými výsledky. Tato studie rozšiřuje předchozí výzkum tím, že zkoumá vztah IF k pozitivní a negativní maskulinitě a feminitě.

Termín genderová typizace (nebo také pohlavní typizace) označuje míru, do jaké se jedinec identifikuje se stereotypně mužskými a ženskými charakteristikami (Kagan, 1964). Od vytvoření Bemova inventáře sexuálních rolí (Bem, 1974) jsou feminita a maskulinita považovány za dvě nezávislé dimenze, přičemž první je expresivní orientace a druhá je orientace instrumentální. Vzhledem k tomu, že typizace pohlaví je považována za vlivnější než samotné pohlaví s ohledem na psychologické fungování (Bem, 1974), poskytuje vysokou vypovídací hodnotu pro psychologické jevy, jako je IF.

Výsledky, které studie přinesla, ukázaly mírný negativní vztah mezi pozitivní maskulinitou (např. praktičnost, racionalita) a pocity impostorismu. Naopak negativní maskulinita (např. arogantnost, bezohlednost) nebyla s pocity impostora spojena. Jak výzkumníci očekávali, ukázal se silný pozitivní vztah mezi negativní feminitou (např. úzkostnost) a pocity impostora. Výsledky vedly výzkumníky k závěru, že pocity podvodníka samy o sobě nesouvisí s typizací ženského pohlaví, ale spíše se sebepopisem atributů tvořících negativní feminitu. Charakteristiky negativní feminity se velmi podobají některým aspektům neuroticismu. Autoři tedy vyzývají ke zkoumání vztahu mezi genderovou typizací a neuroticismem a souvislostí s IF.

Studie Patzak et al. (2017) zdůrazňuje důležitost zahrnutí genderově-rolové orientace při studiu IF. Zaměření výhradně na pohlaví bez zahrnutí genderově-rolové orientace může být příčinou nesrovnalostí v předchozích zjištěních týkajících se genderových rozdílů v rámci IF. Maskulinita je spojována s rysy orientovanými na úspěch, označovanými jako instrumentalita, zatímco feminita je spojována s rysy orientovanými na společnost, označovanými jako expresivita. Vysoký stupeň jak maskulinity (tj. androgynie), tak feminity je nejžádanější mít, protože integruje sílu obou dimenzí. Mít málo charakteristik feminity a maskulinity, tj. nediferencovanou genderově-rolovou orientaci, je tedy méně žádoucí a je spojeno s méně efektivním fungováním. Studie Patzak et al. (2017) byla provedena na vzorku vysokoškolských studentů. Výsledky potvrdily předchozí hypotézy výzkumníků, a sice že studenti s nediferencovanou nebo ženskou genderově-rolovou orientací trpí IF intenzivněji než studenti s mužskou nebo androgynní genderově-rolovou orientací. Ve studii nebyly zjištěny žádné statisticky významné interakce mezi pohlavím a genderově-rolovou orientací, což naznačuje, že tyto proměnné přispívají k intenzitě IF nezávisle. Bez ohledu na

genderově-rolovou orientaci trpí IF více ženy než muži a femininní a nediferencovaná genderově-rolová orientace přispívá k IF stejně jak u žen, tak i u mužů. Příspěvek genderově-rolové orientace k IF lze vysvětlit prostřednictvím konkrétních charakteristik maskulinity a feminity. Jedinci s maskulinní genderově-rolovou orientací se popisují jako dominantní, ambiciózní, asertivní a soutěživí a jsou přesvědčeni, že mají vůdčí schopnosti. Tyto rysy jsou v jasném rozporu s rysy osob trpících IF, kteří nevěří ve své kompetence. Jedinci s ženskou genderově-rolovou orientací se naopak popisují jako chápatí, soucitní, jemní, vřelí a citliví k potřebám druhých. Tyto rysy nejsou spojeny s kompetencemi, ale s laskavostí. Jedinci, kteří si přisuzují ženské, ale nikoli mužské vlastnosti, mohou věřit, že jejich úspěch je spíše důsledkem těchto vlastností než jejich kompetencí.

Studie Fleischhauer et al. (2021) následně navazuje na systematický přehled Bravaty et al. (2019) a studii Fassl et al. (2020). Studie Fleischhauera et.al (2021) pracovala s předpokladem toho, že ženy ve srovnání s muži vykazují vyšší skóre neuroticismu a nižší sebehodnocení. Jelikož jsou tyto vlastnosti klíčovými korelátů IF, předpoklad výzkumníků byl, že pohlaví ovlivňuje IF nepřímo prostřednictvím neuroticismu a sebehodnocení. Výsledky potvrdily jak původní předpoklad Clance a Imes (1978), tedy že IF je specificky ženský jev, tak předpoklad autorů. Výzkumníci provedli dodatečnou analýzu, která se zabývala genderovými vlivy na IF prostřednictvím sebehodnocení a neuroticismu, aby prohloubili porozumění genderově specifickému efektu. K rozdílům mezi pohlavími skutečně přispěl jak větší neuroticismus, tak nižší sebevědomí žen ve srovnání s muži. Tento nepřímý účinek se ukázal být neměnný spolu s věkem.

1.4 Impostor fenomén a duševní obtíže

V souvislosti s IF se rovněž vyskytuje řada duševních onemocnění jako je například deprese nebo úzkost. Zároveň je IF dáván často do souvislosti s perfekcionismem, či se zkoumá ve vztahu k sebevědomí. V této kapitole se budu podrobněji věnovat IF a jeho souvislosti s depresivními symptomy a také úzkostí, které bývají s IF nejčastěji spojovány.

1.4.1 Impostor fenomén a depresivita

Propojení deprese a IF zaujal již v roce 2002 výzkumníky Bernarda et al., kteří na základě této korelace předpokládali, že se lidé s IF budou nacházet v širokém osobnostním rysu

neuroticismus. K měření použili osobnostní dotazník NEO-PI-R, škály Clance impostor phenomenon scale (Clance, 1985) a Perceived Fraudulence scale (Kolligian & Sternberg, 1990). Autoři se nejvíce zaměřili na 4 ze 30 fasetových škál NEO-PI-R, a to konkrétně na úzkost, depresi, sebevědomí a kompetence.

V souladu s výzkumnými předpoklady byl zjištěn středně silný pozitivní vztah mezi škálami IF a neuroticismem. Autoři rovněž vyslovili domněnku, že rodinná dynamika by mohla některé jedince předurčovat jak k neuroticismu, tak pocitům IF. Byla zjištěna negativní korelace mezi pocity IF a aspektem kompetence, což autoři považují za smysluplné – impostoři se necítí kompetentní. Výsledky rovněž přispívají k charakterizaci osob s vysokým skóre IF u obou pohlaví jako jedinců, kteří jsou náchylní k pocitům deprese a úzkosti (Bernard et al., 2002).

McGregor et al. (2008) ve své studii zkoumali depresivitu a IF u vysokoškolských studentů. Výsledky naznačují, že studenti, kteří se potýkají s IF pocity mohou pociťovat podobné příznaky jako jedinci s mírnou depresivní poruchou. Zároveň je důležité zmínit, že výzkumníci nenaznačují, že IF způsobuje klinickou depresi. Nebylo ani zkoumáno, zda jedinci s IF pocity častěji pociťují příznaky deprese, jde jen o naznačení, že mezi těmito dvěma stavy existuje vztah. Jedinci, kteří se potýkají s pocity IF, mohou také bojovat s příznaky deprese, přičemž tyto pocity se mohou začít vzájemně “živit” a nakonec mohou sloužit jako oslabující faktor při dosahování úspěchu. Jedinci s IF neustále hodnotí svůj výkon a jsou přísnými sebekritiky. Proto si nemusí uvědomovat, že jejich myšlenky mohou případně maskovat příznaky deprese (McGregor et al., 2008).

Studie Brennan-Wydra et al. (2021) se zaměřila na studenty medicíny, konkrétně zkoumala IF, sebevražedné myšlenky a maladaptivní perfekcionismus. Studenti medicíny jsou obzvláště ohroženou skupinou, co se týče míry sebevražd a četnosti sebevražedných myšlenek. Je zde třikrát vyšší pravděpodobnost sebevraždy než u studentů jiných oborů. Výzkumníci pracovali s předpokladem, že vysoká míra sebekritičnosti a stanovování nereálně vysokých standardů (maladaptivní perfekcionismus) by mohly přispívat k pocitům IF, které by následně mohly vést k sebevražedným myšlenkám a chování. Zjištění odpovídá stanovené hypotéze, tj. maladaptivní perfekcionisté byli významně častěji ohroženi

sebevražednými myšlenkami a chováním a diskrepance mezi perfekcionismem a sebevražednými myšlenkami byla do vysoké míry vysvětlen IF.

Zajímavým poznatkem této studie je také fakt, že studentky měly vyšší skóre IF než studenti. Přesto však výsledky nenaznačují, že by pohlaví mělo významný moderující účinek na vztah maladaptivního perfekcionismu na sebevražedné myšlenky prostřednictvím IF (Brennan-Wydra et al., 2021).

Velmi aktuální poznatky o problematice sebevražedných myšlenek a jejich možnou spojitost s IF přináší Wei et al. (2024), který se v této souvislosti zaměřil na moderující roli podpory rodiny a přátel. Byly stanoveny dvě hypotézy, které si studie kladla za cíl ověřit. První z nich zkoumala, zda je IF rizikovým faktorem pro sebevražedné myšlenky. Druhá z nich pracovala s předpokladem, že IF zvyšuje sebevražedné myšlenky tím, že zvyšuje depresivní symptomy.

Sběr dat proběhl dvakrát s šestiměsíčním odstupem na čtyřech univerzitách v Číně. První sběr dat proběhl v říjnu 2019 a druhý v dubnu 2020. Studie pracovala s poměrně objemným vzorkem 1 897 studentů (z toho 813 mužů a 1084 žen).

Výsledky potvrdily stanovené hypotézy. U osob, které ve vyšší míře pocítují IF, je vyšší pravděpodobnost výskytu depresivních příznaků, a tedy i sebevražedných myšlenek. Navíc se u jedinců, kteří se potýkají s IF, může rozvinout negativní sebeschéma (ang. self-schema, překl. autorky), které je činí vnímavější k negativním informacím o sobě, což může rovněž vést k depresivním příznakům. Podpora rodiny a přátel se ukázala jako klíčová. Zmírňuje vliv IF na depresivní symptomy, poskytuje podpůrné prostředí pro jedince s IF, což umožňuje lepší emoční regulaci, a tím snížení pravděpodobnosti výskytu depresivních příznaků. V neposlední řadě sociální podpora také zlepšuje sebehodnocení jedinců (Wei et al., 2024).

1.4.2 Impostor fenomén a úzkost

Dalším častým předmětem výzkumu ve spojitosti s IF je úzkost. Studie z roku 2015, kterou provedli Kananifar et al., se zaměřila na IF ve spojitosti se širokým konceptem duševního zdraví na vzorku vysokoškolských studentů. Byla zjištěna vysoká míra úzkosti, strachu, pochybností a psychosomatických příznaků u osob, které měli vysokou míru IF. Dle této

studie se také ukazuje, že jedinci s pocity IF jsou introvertnější, citliví na hodnocení a mají strach chybovat.

V souladu s předchozím výzkumem je i studie Fimiania et al. (2021), která zkoumala interpersonální vinu, depresi a úzkost ve vztahu k IF. Výsledky potvrdily pozitivní a významnou souvislost IF s interpersonální vinou, depresí a úzkostí. Interpersonální vina (sebenenávist) se vztahuje k maladaptivnímu přesvědčení o sobě samém, které je spojeno se sebekritikou, studem anebo nízkým sebehodnocením. V důsledku těchto přesvědčení si lidé s IF nedokážou přiznat své úspěchy a bojí se odhalení, že ve skutečnosti nejsou kompetentní. Tento strach živí úzkost a podněcuje impostory k uplatňování strategií, jako je přehnaná příprava nebo prokrastinace (Fimiania et al., 2021).

Fraenza (2016) se rovněž zaměřil na IF v souvislosti s úzkostí, ovšem zároveň pracoval i s možným dopadem sociálních vlivů. Studie porovnávala dvě skupiny studentů – ty, kteří absolvovali své studium online, a ty, kteří absolvovali své studium prezenčně. Byla potvrzena autorova hypotéza a sice že online absolventi budou vykazovat výrazně nižší skóre IF než tradiční absolventi. Naopak u skóre úzkosti vykazovali jak tradiční, tak online absolventi vysokou míru. Celkově tyto výsledky naznačují, že studenti postgraduálního studia, ať už jsou zapsáni v online programech nebo v prezenčních programech, se potýkají s úzkostí a IF.

1.4.3 Impostor fenomén a jeho vztah k sebehodnocení

Většina zahraničních studií, které zkoumají IF a jeho vztah k sebehodnocení, pracuje s anglickým označením „*self esteem*“. V češtině ovšem existuje několik pojmů, které se se sebehodnocením překrývají. Jedním takovým pojmem je „*sebepojetí*“, které vyjadřuje postoj a očekávání jedince k sobě samému v rolích, do kterých jedinec vstupuje během sociálních interakcí (Kohoutek, 1998). V této práci budu dále pracovat s pojmem „*sebehodnocení*“ v rámci definice od Urbanovské (2006), která pod tento pojem zařazuje rovněž „*sebevědomí*“, které vyjadřuje, jaký postoj má člověk k sobě samému. V souladu s touto definicí je i studie Cast & Burke (2002), která popisuje fakt, že sebevědomí se nejobecněji vztahuje k celkovému pozitivnímu hodnocení sebe sama. Skládá se ze dvou různých dimenzí, kompetence a hodnoty. Dimenze kompetence (sebevědomí založené na sebeúčinnosti) se týká míry, do jaké se lidé považují za schopné a účinné. Dimenze hodnoty

(sebehodnocení založené na hodnotě) se týká míry, do jaké se jednotlivci cítí být hodnotnými osobami.

Sonnak & Towell (2001) se ve své obsáhlé studii zaměřili mimo jiné i na vztah IF a sebehodnocení. Výsledky přinesly potvrzení, že sebehodnocení významně koreluje se skóre IF.

Schubert & Bowker (2017) se rozhodli výzkum vztahu těchto konstruktů rozšířit a ve své studii zkoumali nejen souvislost IF a sebehodnocení, ale také souvislost IF a nestabilitu sebehodnocení. Autoři zdůrazňují fakt, že předchozí empirické studie, které se na toto téma zaměřovaly, přinesly poněkud smíšené výsledky. Některé studie zjistily, že IF a sebehodnocení spolu vůbec nesouvisí (např. Harvey 1981; Topping 1983). Autoři (Schubert & Bowker, 2017) stanovili hypotézy, že lidé s nízkým sebehodnocením (stabilním i nestabilním) a vysokým nestabilním sebehodnocením by měli být náchylnější k pocitům IF než lidé se stabilním vysokým sebehodnocením.

Tato hypotéza se potvrdila. Výsledky zároveň naznačují, že většina osob s nízkým sebehodnocením zažívá pocity IF, což odpovídá charakteristickým rysům lidí s IF, jako jsou chronické pochybnosti o sobě sama, strach ze selhání nebo úzkost z podávání výkonu, které jsou klasickými příznaky nízkého sebehodnocení. Toto zjištění je velmi důležité pro pochopení faktu, že ve skutečnosti je IF a nízké sebehodnocení natolik konceptuálně podobné, že v předchozích studiích považovali výzkumníci za nutné uvádět jejich nedokonalou korelaci jako důkaz diskriminační validity IF jako nového konstruktů. Naproti tomu predikované skóre naznačuje, že lidé s vysokým sebehodnocením pocity IF obvykle neprožívají (Schubert & Bowker, 2017).

IF ve vztahu k sebehodnocení je často zkoumán na vzorku vysokoškolských studentů medicíny. Jednou z takových studií je ta od autorů Sawant et al. (2023). Jako cíl bylo stanoveno prozkoumat IF, osobnostní rysy a sebehodnocení a zjistit rozdíly mezi pohlavími.

Celkem se studie zúčastnilo 416 respondentů, přičemž 56 % z nich zažívalo pocity IF, z toho 12 % uvedlo, že tyto pocity jsou intenzivní. Jelikož autoři provedli položkovou analýzu Clance IP scale (Clance, 1985), mohli zkoumat, u kterých otázek skórovali respondenti nejvýše. Mezi tyto položky patřily otázky jako *“Pokud mám být povýšen/a nebo získat nějaké*

uznání, váhám, zda to sdělit ostatním, dokud to není hotová věc” nebo “Často se mi stalo, že jsem uspěl/a v testu nebo úkolu, i když jsem se předtím, než jsem se do úkolu pustil/a, obával/a, že se mi nebude dařit” (Sawant et al., 2023).

V souladu s předchozí studií (Schubert & Bowker, 2017) i tato studie prokázala, že nízké sebehodnocení může být silným prediktorem IF. Osoba s nízkým sebevědomím méně pravděpodobně věří, že je zodpovědná za své úspěchy, a proto může vykazovat vysokou míru pocitů IF. Výsledky nepřinesly rozdíly ve věkových skupinách nebo ročnících studia (Sawant et al., 2023).

Další studie, která se zaměřila na vysokoškolské studenty medicíny, je od autorů Nasera et al. (2022) a její výsledky jsou rovněž v souladu s předchozími uvedenými studiemi. Pocity IF byly naměřeny vyšší u studentů s nízkým sebevědomím. Rovněž nebyly zjištěny žádné významné rozdíly mezi pocity IF a pohlavím. Autoři v neposlední řadě navrhují budoucí směr výzkumu, který by se mohl zaměřit na vztah IF k “bezpečnosti vzdělávání” a učení v prostředí, kde se nehodnotí. Odstranění nezdravé soutěživosti v kultuře kampusu a vytvoření prostředí, kde jsou studenti podporováni jak po stránce vzdělávací, tak i osobní, může pomoci snížit závažnost IF (Naser et al., 2022).

1.4.4 Impostor fenomén u vysokoškolských studentů

Výzkum IF se v drtivé většině případů prováděl právě na vzorku vysokoškolských studentů, většinou v bakalářském studiu, v některých případech i v magisterském studiu. Až v posledních letech se výzkum začíná rozšiřovat například do sféry managementu či na studenty doktorského studia. Častým vzorkem byli hlavně studenti medicíny či psychologie, což se nyní snaží výzkum rozšířit například o studenty na technických oborech (IT apod.). V této kapitole bych chtěla stručně představit, co bylo u studentů nejčastěji zkoumáno a proč právě studenti byli (a stále jsou) tak častým vzorkem ve studiích.

Jak ve svém výzkumu podotýká Holden et al. (2021), IF byl ve vysokoškolském vzdělávání dobře zdokumentován. Výzkumy navíc zjistily, že IF je prediktorem zhoršeného psychického zdraví včetně deprese, úzkosti, psychického stresu a snížené důvěry ve vlastní inteligenci. Ve své studii se Holden et al. (2021) zaměřila na poněkud opomíjenou skupinu, a to studenty „*první generace*“. Studenti první generace jsou jedinci, kteří jako první v rodině studují na vysoké škole. Výzkum porovnával tyto studenty se studenty z tzv. “*pokračující*

generace” (ti, kteří ve své rodině nejsou prvními na vysoké škole). Co se týče výsledků, mezi studenty první generace a studenty pokračující generace nebyly zjištěny statisticky významné rozdíly v míře IF. Výsledky této studie rovněž naznačují, že studenti první i pokračující generace zažívají srovnatelnou úroveň IF i stresu. Stres významně pozitivně koreluje se společensky předeepsaným perfekcionismem u obou skupin studentů. Obě skupiny studentů tedy nejspíše vnímají, že jsou na ně kladena vysoká očekávání, a to bez ohledu na jejich generační status (Holden et al., 2021).

Jak již bylo zmíněno v úvodu této kapitoly, studie se primárně zaměřovaly na studenty humanitních oborů či medicíny a minimálně na studenty jiných oborů. Tuto mezeru ve výzkumu se rozhodl vyplnit Rosenstein et al. (2020), který provedl první kontrolovanou studii na vzorku studentů softwarového inženýrství. Autoři tvrdí, že je v celé počítačové vědě všeobecně známo, že je IF mezi studenty velmi rozšířen. Přesto dosud nebyla realizována kontrolovaná studie, byl pouze proveden blind průzkum, kde 58 % z více než 10 000 softwarových inženýrů samo uvedlo, že pocity IF prožívají.

Výsledky potvrzují, že více jak polovina osob v oblasti informatiky vykazuje IF. V této studii skórovaly studentky výše než studenti. Autoři (Rosenstein et al., 2020) tento fakt vysvětlují nedostatečným zastoupením žen v informatice. Překvapivým zjištěním bylo, že IF je mezi studenty informatiky rozšířenější než mezi studenty jiných oborů.

Autoři mají k tomuto tématu několik hypotéz. Jedna z nich pracuje s předpokladem, že je na “vině” poselství, které studentům předává profesorský sbor. Velká část vyučujících se domnívá, že ne každý může v informatice uspět. Pokud je toto předáváno studentům, může to v nich vyvolat obavy, zda mají pro tento obor talent (Rosenstein et al., 2020).

Minulý rok vydali Ménard & Chittl (2023) systematický přehled studií, které pracovaly se vzorkem vysokoškolských studentů a zaměřovaly se na širokou škálu témat. Stejně jako již zmíněný výzkum (Bravata et al., 2019) i tento přehled konstatuje, že dosavadní studie ohledně vztahu genderu a IF přinesly smíšené výsledky. Tento přehled rovněž zaznamenal nekonzistentní výsledky, co se týče IF a věku. Konzistentní negativní vzorce byly nalezeny mezi IF a depresí, úzkostí a nízkým sebevědomím.

Autoři upozorňují na tuto konzistenci, která se objevila i v přehledu Bravaty et al. (2019), a na nutnost intervence na začátku akademického života, aby se zmírnil dopad IF na duševní zdraví studentů (Ménard & Chittl, 2023).

Jelikož je IF ve velkém zkoumán právě na vzorku vysokoškolských studentů, je přirozené pokládat si otázku, zda a jak má tento fenomén vliv na studijní výsledky. Tuto otázku se rozhodli prozkoumat de Jesus et al. (2023), kteří zkoumali vliv studijní doby na akademický výkon, zprostředkovaný úrovní používání sebe-regulovaných strategií učení a IF.

Pod sebe-regulovanými strategiemi učení si čtenář může představit mentální, vědomé a záměrné aktivity, které jsou zaměřeny jednak na získávání nových znalostí, jednak na rozvoj nových dovedností (de Jesus et al, 2023).

IF je charakteristikou, která vede ke kontraproduktivnímu jednání a prokrastinaci, přesto však bylo zjištěno, že nenarušuje vztah mezi studijním časem a studijním výkonem. Zároveň zvýšení počtu studijních hodin nepřineslo výrazné zlepšení studijních výsledků (Silva et al., 2023).

Jako hlavní limit výzkumu v oblasti IF a vysokoškolských studentů vnímám přílišné zaměření na studenty humanitních oborů. Jak podotýká Rosenstein et al. (2020), je obecně známo, že mezi studenty IT oborů je tento fenomén rozšířen více než u ostatních oborů. I přesto se výzkum nesoústředil tímto směrem a první studie byla provedena až v roce 2020 (viz. Rosenstein et al., 2020). Budoucí výzkum by se tedy měl zaměřit i na studenty technických oborů. Bylo by zajímavé zmapovat, proč se studenti technických oborů s tímto fenoménem setkávají tak často. Rovněž by bylo přínosné zmapovat rozdíly v prožívání IF pocitů mezi studenty humanitních a technických oborů.

Opakovaně se potvrzuje, že IF je prediktorem zhoršeného psychického zdraví (viz. Bravata et al., 2019; Ménard & Chittl, 2023 nebo Wei et al., 2024). I proto považuji za důležité, aby se IF začal důkladně zkoumat i v českém prostředí. Pokud bude tento fenomén důkladně zmapován u českých vysokoškolských studentů, mohla by se pak zavádět odpovídající opatření, jak duševní zdraví vysokoškolských studentů zlepšit a jaká podpurná řešení by mohla být nejvhodnější. Výzkum by se pak dále mohl zaměřovat na jedince, kteří začínají jako čerství absolventi ve svém prvním zaměstnání.

2 Testové metody

K měření IF byly postupem času vyvinuty různé typy sebeposuzovacích nástrojů. Jako první byla vyvinuta Harvey Impostor phenomenon scale (Harvey, 1981). Další v pořadí je Clance IP scale (Clance, 1985). Následuje Percieved fraudulence scale (Kolligian & Sternberg, 1991) a Leary Impostorism scale (Leary et al., 2000). Škály pracují s různým pojetím IF. Některé škály pracují s multidimenzionálním pojetím, některé pracují s jednodimenzionální definicí IF.

Po stručném popisu škál se budu podrobněji věnovat Clance IP scale, která byla použita v této práci.

2.1 Harvey Impostor phenomenon scale (HIPS)

Jak již bylo zmíněno v úvodu, tato škála byla vyvinuta jako první, v roce 1981. Obsahuje čtrnáct položek, které měří přítomnost kognice a afektů spojených s IF. Autor uvádí poměrně značnou vnitřní konzistenci (Cronbachovo $\alpha = .35$) a dobré důkazy o konvergentní a diskriminační platnosti HIPS. Následné studie však ukázaly že HIPS má velmi nízkou úroveň vnitřní konzistence (např. Kolligian & Sternberg, 1991). V neposlední řadě se ukázalo, že tato škála neumí adekvátně rozlišovat *“impostory”* od *“neimpostorů”*. Zároveň výzkumníci, kteří tuto škálu použili, nezjistili významné vztahy v oblastech, kde se očekávaly, což následně vedlo ke spekulacím, že formulace HIPS může být respondenty vnímána negativně, a může tak bránit přesnému sebevyjádření (Chrisman et al., 1995).

Tato škála nebyla přeložena do českého jazyka. Rovněž neexistují české studie na téma IF, které by tuto škálu používaly.

2.2 Clance IP Scale (CIPS)

V reakci na kritiku, která se snesla na HIPS škálu, byla v roce 1985 vyvinuta Clance IP Scale. Tento konstrukt obsahuje dvacet položek, respondenti odpovídají na pětistupňové Likertově škále (1 = not all true – tedy rozhodně nesouhlasím a 5 = very true, tedy velmi souhlasím). Kromě atributů, které sledovala škála HIPS, zahrnuje Clance IP Scale také a) strach z hodnocení, b) strach z neschopnosti zopakovat úspěch a c) strach z toho, že je člověk méně schopný než ostatní. Položky jsou navíc formulovány pozitivně, důsledně potvrzují

úspěch jedince, aby se minimalizoval efekt sociální žádoucnosti. Tato škála rovněž identifikovala tři základní faktory (*Fake; faleš, Discount; sleva a Luck; štěstí, překl. autorky*). V následných výzkumech bylo prokázáno, že tento nástroj spolehlivě odlišuje „*impostory*“ od „*neimpostorů*“ a má vysokou úroveň vnitřní konzistence s udávanými hodnotami od $\alpha = .84$ do $\alpha = .94$ (Chrisman et al., 1995).

S touto škálou pracovalo několik bakalářských prací (např. Laudová, 2021). Tato práce byla přeložena autorkou a poté byla použita metoda zpětného překladu druhou osobou.

Jedna bakalářská práce si stanovila za cíl převést Clance IP scale do českého prostředí. Ve své studii Vrabcová (2016) uvádí reliabilitu škály v českém prostředí $\alpha = .86$. Upozorňuje však na některé problematické položky. „*Je potřeba určit pomoci metod na zjišťování validity, zda je potřeba položky nechat ve škále, nebo je zaměnit za jiné, obsahově validní položky, či zda je nevynechat zcela*“ (Vrabcová, 2016, s. 44).

2.3 Percieved Fraudulence scale (PFS)

Jak již bylo zmíněno v kapitole 1.1., která pojednávala o definici IF, autoři Kolligian a Sternberg (1991) nepoužívají označení „*fenomén*“ nebo „*syndrom*“, jelikož tyto termíny dle jejich názoru označují specifickou diagnostickou kategorii. Místo toho navrhli termín „*percieved fraudulence*“, (česky „*vnímaná podvodnost*“), který označuje i stejnojmennou škálu. Autoři porovnávali PFS s HIPS a s měřítky deprese, sociální úzkostí, sebeúctou, sebekontrolou a tlakem na úspěch. PFS vysoce koreloval s HIPS ($r = .33$) a měl výrazně vyšší vnitřní konzistenci ($\alpha = .95$ oproti $\alpha = .64$). Tato škála obsahuje padesát jedna položek a zároveň identifikovala dva faktory – neautentičnost a sebedepresivitu (Chrisman et al. 1995).

Ani s touto škálou se v českém prostředí dosud npracovalo. Nevznikl tedy ani žádný validizovaný překlad do českého jazyka.

2.4 Leary Impostorism scale (LIS)

Tento nástroj obsahuje sedm položek, přičemž participanti hodnotí na pětibodové Likertově škále, jak s danými výroky souhlasí či nesouhlasí. Nástroj je jednodimenzionální, měří pocit, zda je člověk „*impostor*“ nebo není. Autoři uvádí vysokou mezipoložkovou spolehlivost ($\alpha = .87$) (Freeman et al., 2022).

Tato škála rovněž nebyla v českém prostředí validizována. V žádné dostupné studii se s touto škálou v českém prostředí nepracuje.

2.4.1 Psychometrické náležitosti Clance IP scale

Již Holmes et.al (1993) přemýšlel nad tím, čím mohou být způsobeny rozpory v literatuře o IF. Tito autoři se domnívají, že to částečně může být způsobeno metodologickými nedostatky.

Ve své studii porovnávali Clance IP scale a Harvey's IP scale na klinickém a neklinickém vzorku. Clance IP scale vyšla jako citlivější nástroj pro měření IF, rozlišuje mezi klinickými i neklinickými „*impostory*“ a lidmi, kteří IF nepocítují. Mezipoložková reliabilita je u Clance IP scale poměrně vysoká (Holmes et.al, 1993).

French et.al (2008) uvádí, že Clance IP scale byla speciálně vyvinuta kvůli vzniku Harvey's IP scale, která byla považována za negativně formulovanou a nerozlišující „*impostory* od *neimpostorů*“.

Clance IP scale měří tři faktory - „*Fake*“ (faleš); „*Luck*“ (štěstí) a „*Discount*“ (doslovný překlad by byl „sleva“, v této práci tuto položku chápu jako slevování, znehodnocování svých schopností). French et. al (2008) tuto položku překládá jako „*myšlenky o neschopnosti ocenit dobrý výkon a pochvalu za takový výkon*“, což odpovídá znehodnocování svých vlastních schopností. Položky „*faleš*“ hodnotí pochybnosti o sobě samém, o pochybnostech o své inteligenci a schopnostech. Položky „*štěstí*“ hodnotí, zda respondenti připisují splnění úkolů štěstí nebo náhodě, nikoli svým schopnostem. Clance IP scale tedy byla původně vytvořena jako tří faktorový model.

Autoři navrhuji, aby byly přidány položky do subškály „*štěstí*“, aby se zvýšila jasnost faktoru. Rovněž podotýkají, že je třeba zjistit, jak jsou výsledky konzistentní v průběhu času (French et.al, 2008).

Erekson et.al (2022) podotýká, že Clance IP scale je zdaleka nejvíce používanou škálou, a proto je důležité, aby obsahovala dobré psychometrické vlastnosti. Tato studie si stanovila za cíl prozkoumat, zda je platný původní tří faktorový model (tzn, „*štěstí*“, „*faleš*“ a „*sleva*“).

Autoři zjistili, že jedno faktorový model je nejlépe vyhovujícím. Aby bylo dosaženo přijatelné faktorové struktury, byly vyřazeny položky 1, 2 a 19. Autoři tento krok zdůvodňují tím, že všechny ostatní položky měří obavy ze skutečné kompetence nebo hodnocení kompetence ostatními, zatímco odstraněné položky nikoli. Položka č.1 (*Často se mi stalo, že jsem uspěl/a v testu nebo úkolu, i když jsem předtím, než jsem se do úkolu pustil/a, bál/a, že ho nezvládnou*) zřejmě měří obecnější pocit úzkosti, který se může objevit před vyzkoušením něčeho obtížného nebo nového, což je pocit, který nemusí být nutně specifický pro IF. Položka 2 (*Působím kompetentnější, než ve skutečnosti jsem*), může být výrokem někoho, kdo se obává, že je „impostor“, stejně jako někoho, kdo si je jistý svými schopnostmi jen aby zapůsobil na ostatní. Položka 19 (*Pokud se v práci chystá mé povýšení nebo získání uznání, váhám, zda to sdělit ostatní, dokud to není hotová věc*). Tato položka může měřit spíše sociální konstrukt než IF, protože mnoho profesí nabádá k diskrétnosti při diskuzi o povýšení, dokud není rozhodnutí veřejné. Autoři doporučují, aby se budoucí výzkumy vyhnuli těmto třem položkám (Erekson et.al,2022).

Zajímavé je také zjištění ohledně položky 18 (*Často se obávám, že u projektu nebo zkoušky neuspěji, i když lidé kolem mě věří v můj úspěch.*). Autoři tuto položku považují za problematickou mezi pohlavími. Toto zjištění je důležité pro budoucí výzkum, vzhledem ke smíšeným výsledkům, kdy některé studie uvádějí vyšší úroveň IF mezi ženami a některé neuvádějí žádné významné rozdíly. Vypuštění položky 18 v budoucích analýzách zvýší pravděpodobnost rovnocennosti měření mezi pohlavími a zpřesní srovnání (Erekson et.al, 2022).

Freeman et.al (2022) rovněž zkoumali psychometrické vlastnosti Clance IP scale spolu s Leary IP scale. Cílem této studie bylo zjistit faktorovou strukturu a vnitřní spolehlivost. Výsledky znovu potvrdily, že Clance IP scale je jednofaktorový model.

I přestože se v novějších studiích ukazuje, že Clance IP měří jeden konstrukt, v této práci je použita původní tří faktorová verze. Je tomu tak ze dvou důvodů. Hlavním důvodem je, že neexistuje validizovaný český překlad. Tato práce se ovšem primárně nezaměřuje na validizaci této škály, je proto potřeba dalšího výzkumu v této oblasti. Druhým důvodem je fakt, že IF není v českém prostředí dostatečně prozkoumán, což je primárním cílem této práce.

3 Empirická část

3.1 Metodologie

Téma IF jsem si zvolila, protože velmi rezonuje a je často diskutované v populaci mladých lidí. V posledním zhruba desetiletí došlo k výraznému nárůstu výzkumů na toto téma. Je to tedy aktuální jev, o který panuje zájem jak v akademické obci, tak mezi laickou veřejností. V českém prostředí se však na IF zaměřuje jen málo výzkumů. I z tohoto důvodu jsem se na tento fenomén zaměřila a snažila se ho zmapovat u českých vysokoškolských studentů, protože většina zahraničních studií pracuje právě s vzorkem vysokoškolských studentů.

Pro tuto práci jsem zvolila smíšený design – tedy práce obsahuje část kvantitativní i kvalitativní. Tento design jsem zvolila z již několikrát zmiňovaného důvodu – IF je v českém prostředí velmi málo prozkoumaný, šlo mi tedy jednak o zmapování tohoto fenoménu a jednak o jeho hlubší pochopení, ke kterému má směřovat kvalitativní část.

Zajímalo mě, jestli se bude populace českých vysokoškolských studentů lišit ve výsledcích IF, nebo zda budou v souladu se zahraničními studii. Zaměřila jsem se na celkové zmapování IF, zda čeští studenti IF pocítují a případně v jaké míře, či nikoliv. Dále mě také zajímalo, jestli se budou lišit výsledky mužů a žen či nikoliv.

V kvalitativní části výzkumu jsem se snažila o hlubší pochopení tohoto fenoménu. Chtěla jsem pochopit, jak IF vzniká, jaké pocity jedinci zažívají a v jakých oblastech se tyto pocity vyskytují nejčastěji.

Před každým rozhovorem byl respondent/respondentka ujištěn/a, že jejich osobní informace zůstanou anonymní. Většina rozhovorů proběhla naživo, jeden rozhovor byl proveden online. U každého respondenta bude nejprve uveden krátký medailonek, čím byla konkrétní zkušenost jedinečná, dále se pak budu věnovat tématům, která byla pro většinu respondentů podobná.

3.1.1 Hypotézy – Kvantitativní část

První část hypotéz patří ke kvantitativní části práce, tedy otázky, které jsem si položila před spuštěním pilotního a samotného výzkumu.

H1: Ženy budou skórovat v IF výš než muži.

Tuto hypotézu jsem stanovila na základě předchozích výzkumů, kdy se dlouho předpokládalo, že ženy pociťují IF více než muži. První studie Clance a Imes (1978), která IF definovala, považovala IF čistě za ženskou zkušenost. Pozdější výzkumy (např. Bravata et. al, 2019 nebo Ménard & Chittl, 2023) však přišly s nejednoznačnými výsledky. I přesto mi přišlo důležité tuto hypotézu stanovit, protože jak již bylo řečeno v úvodu této kapitoly, výzkumů na toto téma v českém prostředí není velké množství a bylo nutné zjistit, zda vzorek českých vysokoškolských studentů není v tomto ohledu specifický.

H2: Studenti prvních ročníků bakalářského studia budou pociťovat IF ve větší míře než studenti z vyšších ročníků.

Tato hypotéza byla stanovena na základě předpokladu, kdy přestup na vysokou školu může být pro studenty prvních ročníků náročným životním obdobím, které se pojí s vysokými očekáváními jak od studentů samých, tak i od jejich rodičů. Podle Clinciu (2013) se první ročník zdá být pro adaptaci na vysokou školu nejkritičtější, protože může vyvolat velké množství problémů s přizpůsobením.

H3: Čeští vysokoškolští studenti budou v dotazníku Clance IP scale v průměru skórovat nad 61 bodů.

Tato hypotéza byla stanovena na základě předchozích výzkumů na vzorku vysokoškolských studentů, kdy právě v této populaci je IF velmi rozšířen (viz. Rosenstein et. al, 2020; (Naser et. al, 2022). Clance (1985) stanovila, že v rozmezí 61–80 bodů v dotazníku se nachází respondenti, kteří mají často pocity IF. Vzhledem k tomu, že je tento fenomén v českém prostředí neprozkoumán dostatečně, byla stanovena tato střední hranice. Stále ovšem existoval předpoklad, že u vysokoškolských studentů bude tento fenomén častý.

3.1.2 Výzkumné otázky – Kvalitativní část

Kvalitativní část výzkumu měla pomoci lépe porozumět tomuto fenoménu. Konkrétně mě zajímalo, jak se IF projevuje v sebehodnocení studentů. Proto byla formulována hlavní výzkumná otázka:

V1: Jak IF ovlivňuje sebehodnocení studentů?

Jelikož je IF velice komplexní, byla stanovena i výzkumná podotázka:

V2: Jakých oblastí se IF dotýká a jak se projevuje?

Cílem bylo hlubší pochopení prožívání studentů, kteří se s pocity IF potýkají. Výsledky této práce by možná mohli přispět k porozumění tohoto fenoménu, a poskytnout prvotní impuls, jak s IF pracovat například v akademických poradnách. Zároveň by tato práce mohla sloužit jako upozornění, že studenti se s tímto fenoménem skutečně potýkají a je třeba, aby mu byla věnována větší pozornost než doposud.

3.2 Sběr dat – kvantitativní část

Sběr dat probíhal ve dvou vlnách. Nejprve byl 28.10.2023 spuštěn pilotní dotazník, který byl uzavřen za měsíc, tedy 28.11.2023. Druhý sběr dat proběhl v období mezi 3.2.2024 a 16.3.2024. Dotazník byl vytvořen v google forms. Co se týče struktury, samotnému dotazníku předcházely demografické otázky, kde bylo zjišťováno pohlaví respondentů, jejich věk a jaký ročník na vysoké škole navštěvují. Po těchto dvou úvodních otázkách byla do pilotního výzkumu zařazena otázka, zda jsou respondenti v současné době studentem vysoké školy. Pokud toto kritérium respondenti nesplnili, byli z dotazníku automaticky vyřazeni. Poté následovaly otázky na ročník studia a jakou vysokou školu respondenti studují s doplňujícími otázkami na obor a fakultu.

Ve druhém sběru dat byly v dotazníku upraveny demografické otázky týkající se studia. V prvním sběru dat se totiž ukázalo, že otázky na ročník studia nebyly dost konkrétní. Ptaly se pouze na 1 až 4 ročník a výš, bez konkretizování, zda je o bakalářské, magisterské či doktorské studium. Ve druhém sběru dat byla tato otázka již konkretizována.

Samotný dotazník pak obsahoval škálu Clance IP scale (Clance, 1985). Škála byla přeložena z anglického jazyka do českého. I z tohoto důvodu byl nejprve spuštěn pilotní dotazník, abych zjistila, zda je překlad pro respondenty srozumitelný. Na konci dotazníku byl rovněž nechán prostor pro vyjádření respondentů, zda všemu rozuměli a mohli připojit i své připomínky. Většina respondentů uvedla, že byl dotazník srozumitelný.

Clance IP scale obsahuje dvacet položek, na které respondenti odpovídají na pětistupňové Likertově škále. 1 znamená “vůbec nesouhlasím”, 2 “spíše nesouhlasím”, 3 “nevím”, 4 “spíše souhlasím” a 5 “zcela souhlasím”. Po diskuzi s konzultantem práce byla přidána jedna kontrolní položka navíc – konkrétně u 8 položky “Málokdy udělám nějaký projekt nebo úkol

tak dobře, jak bych chtěl/a.” protože panovaly obavy, zda položka bude mít dostatečně vysokou reliabilitu. Kontrolní položka měla pomoci odstínit faktory, za které člověk nemůže a je např. donucen okolnostmi. Kontrolní položka zněla “Často nejsem spokojený/spokojená s výsledkem své práce/úkolů/projektů”. Celkově tedy škála obsahovala 21 položek.

3.3 Sběr dat – kvalitativní část

Sběr dat do kvalitativní části práce probíhal od 1.1. 2024 do 11.3. 2024. Metodou byl polostrukturovaný rozhovor, který měl za cíl hlubší porozumění IF. Struktura rozhovoru měla tři hlavní obecná témata (viz příloha 10). Prvním tématem byla “škola”. Otázky byly zaměřeny na zvládnání zkouškového období a proč si daný student zvolil obor, který studuje. Dále mě zajímalo, jak se celkově na škole student cítí a jak zapadá do kolektivu. Rovněž jsem se ptala, jak student pracuje pod tlakem, jakým stylem pracuje, když má zadanou seminární práci/projekt apod. Posledním podtématem bylo, jak se student cítí, když dosáhne úspěchu, nebo naopak neúspěchu a zda se srovnává s ostatními. Druhým širokým tématem byla “osobnost”. V této části jsem se více zaměřila na osobnost konkrétního studenta. Zajímaly mě, jaké copingové strategie student má a jaké se mu nejvíce osvědčily. Dále jsem se doptávala, jak reaguje na komplimenty, co se mu například honí hlavou a podobně. Znovu jsem se doptávala, jak student reaguje na úspěch, tentokrát v rovině chování, ne pocitů. V neposlední řadě byla v tomto druhém tématu otázka na nároky, zda student vnímá, jestli pochází spíše od něj samotného, nebo od okolí, případně kombinace obojího. Poslední otázkou jsem chtěla zjistit, jak se student staví k novým výzvám. Třetím a posledním tématem bylo téma “rodina”. Toto téma bylo zvoleno jako poslední z důvodu navázání vztahu se studentem, nepřišlo mi vhodné otevírat rozhovor zrovna tímto tématem, které může být pro některé jedince citlivé. Doptávala jsem se na vztah s rodiči anebo jestli student má či nemá sourozence a podle odpovědi i pak na jejich vztah. I v tomto tématu se objevilo téma školy – konkrétně jak rodiče přistupovali ke škole primárně na základní či střední škole, zda se se studentem učili a jak reagovali, když domů přinesli špatnou známku. Zajímalo mě také, co nejdůležitějšího si studenti od svých rodičů nesou do života. Malým podtématem bylo téma “kroužků”, zajímalo mě, jestli studenti na nějaké kroužky docházeli, na jaké úrovni se pohybovali a jak rodiče k tomuto tématu přistupovali.

3.4 Výzkumný vzorek

Respondenti byli osloveni převážně přes sociální sítě. Dotazník byl distribuován v různých studentských skupinách na facebooku, odkaz na dotazník byl také sdílen na Instagramu. Na základě zkušenosti s pilotním výzkumem, byl pak do samotného výzkumu do představení dotazníku dodán kontaktní email s informací, že se respondenti mohou ozvat, pokud sami IF cítí a mají zájem o rozhovor.

Co se týče oslovování respondentů pro rozhovory do kvalitativní části práce, jak již bylo zmíněno, ve druhém sběru dat byl přidán do úvodu dotazníku kontaktní email, kam se mohli zájemci o rozhovor obrátit. Dále byly vyrobeny informační letáky, které byly rozvěšeny v jedné studentské kavárně a v porodnici, kam chodí studenti 1. lékařské fakulty na praxe. Tato porodnice byla zvolena ze dvou důvodů. Za prvé jsem toto místo vnímala jako vhodné pro oslovení studentů medicíny, které jsem chtěla do svého vzorku zahrnout, protože je obecně známo, že medicína velmi náročné studium. Druhý důvod byl osobní – mám v této porodnici jisté blízké kontakty, a tak pro mě nebyl větší problém domluvit se na povolení vyvěsit informační leták. Zároveň byl informační leták sdílen také na sociálních sítích Instagram a ve facebookových studentských skupinách.

Výzkumný soubor sestával ze vzorku českých vysokoškolských studentů. V obou sběrech dat museli účastníci vyplnit demografické otázky, které se, mimo jiné, zaměřovaly na ročník studia vysoké školy a pak také fakultu a konkrétní obor. Rovněž byl zjišťován i věk respondentů a jejich pohlaví. Celkově dotazník vyplnilo 197 respondentů. Více se rozboru vzorku budu věnovat v dalších kapitolách.

Drtivá většina respondentů byla studenty na Univerzitě Karlově. Největší část respondentů byla z Pedagogické fakulty Univerzity Karlovy. Ve vzorku pak byli respondenti z ČVUT, Přírodovědecké fakulty Univerzity Karlovy, Právnické fakulty Univerzity Karlovy jak v Praze, tak v Plzni, DAMU, FSV Univerzity Karlovy a 2. a 3. lékařská fakulta Univerzity Karlovy.

Co se týče věkového rozložení, nejčastěji se respondenti pohybovali v rozmezí 19–25 let. Výzkumný soubor v kvalitativní části práce sestával z celkem pěti respondentů (viz tabulka 1.). Studentka psychologie navštěvovala první ročník oboru Psychologie v bakalářském

stupni studia. Ostatní respondenti navštěvovali univerzity, které studium do dvou stupňů rozdělené nemají.

Tabulka 1. Přehled respondentů, kvalitativní část

Respondent	Věk	Pohlaví	Škola	Obor	Ročník
Rozhovor č.1	21	žena	1. lékařská fakulta UK	Porodní asistence	Třetí
Rozhovor č.2	23	žena	Právnická fakulta UK	Právo	Pátý
Rozhovor č.3	20	žena	Filozofická fakulta UK	Psychologie	První
Rozhovor č.4	23	muž	ČVUT	Manažerská informatika	Pátý
Rozhovor č.5	21	muž	3.lékařská fakulta UK	Všeobecné lékařství	Třetí

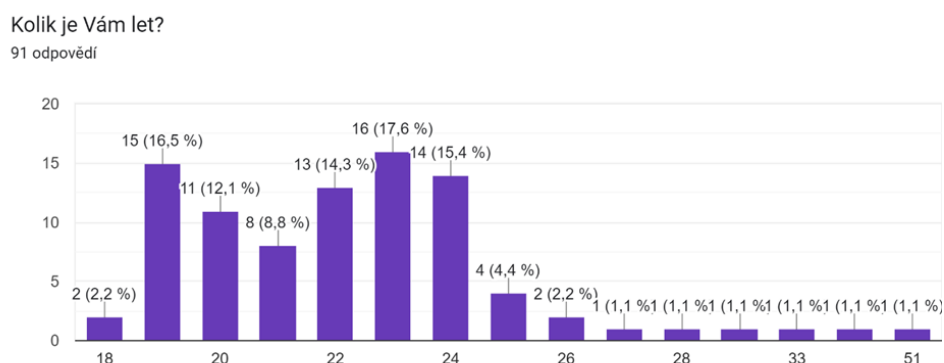
4 Výsledky

Co se týče výsledků z demografické části dotazníku (Clance IP scale), v prvním sběru dat vyplnilo dotazník 91 respondentů. 3 respondenti však byli z dotazníku vyřazeni, protože nespĺňovali vstupní kritéria – a sice, že v době vyplňování dotazníku musí být v současné době studenty vysoké školy. Jak je z příloženého grafu patrné, 87,9 % dotazovaných bylo ženského pohlaví, 11 % dotazovaných bylo mužského pohlaví. Jeden respondent zaškrtl kolonku “*Jiné*”. Tyto procentní údaje pracují ještě se třemi vyřazenými respondenty, protože dotazník respondenty, kteří nespĺňovali kritéria, vyřazoval až po vyplnění demografické části.

Ve druhém sběru dat vyplnilo dotazník 110 respondentů. Stejně jako v prvním sběru dat, i zde dotazník vyřadil jen jednoho respondenta. Procentní údaje pracují s původním vzorkem 110 respondentů. 83,6 % dotazovaných bylo ženského pohlaví, 16,4 % dotazovaných bylo mužského pohlaví. Žádný z respondentů nezaškrtnul políčko “*Nechci uvést*”.

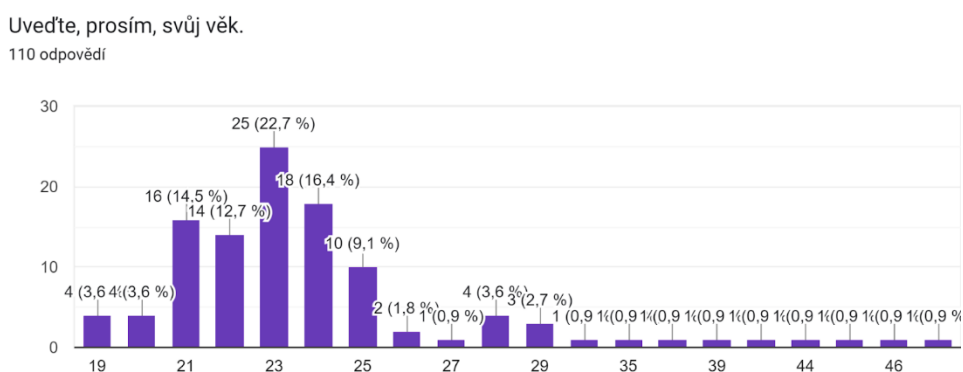
Druhá otázka v demografické části dotazníku zjišťovala věk respondentů (viz tabulka 2). V prvním sběru dat se věk respondentů pohyboval v poměrně širokém rozpětí – od 18 let do 51 let. Tyto hodnoty však byly okrajové. Pouze dvěma respondentům bylo v době vyplňování 18 let a pouze jednomu respondentovi bylo v době vyplňování dotazníku 51 let. Nejvíce zastoupené věkové rozmezí se pohybovalo od 19 let do 24 let. Respondentů ve věku 19 let bylo 16,5 %, respondentů ve věku 23 let bylo 17,6 % a respondentů ve věku 24 let bylo 15,4 %.

Tabulka 2. Věkové rozpětí, první sběr dat

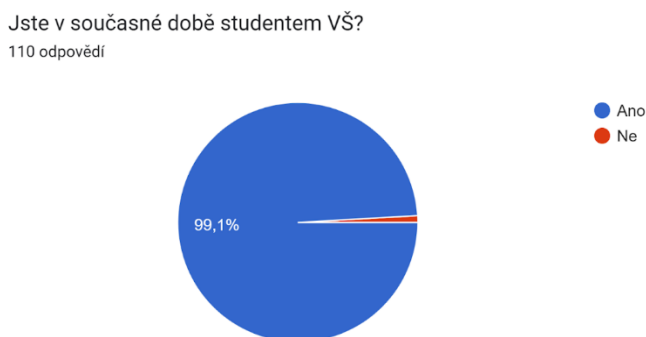
Ve druhém sběru dat bylo věkové rozpětí podobně široké (viz tabulka 3), jako v prvním sběru dat. Věkové rozpětí respondentů se pohybovalo od 19 let do 47 let. Rovněž tyto hodnoty byly okrajové. Respondentů, kterým bylo v době vyplňování dotazníku 19 let, byli 4, jednomu respondentovi bylo 47 let. Nejvíce zastoupené věkové rozpětí se pohybovalo od 21 let do 25 let. Respondentů, kterým bylo 21 let bylo 14,5 %, respondentů, kterým bylo 23 let bylo 22,7 % a respondentů, kterým bylo 24 let bylo 16,4 %. Respondentům, kterým bylo 25 let bylo 9,1 %.

Tabulka 3. Věkové rozpětí, druhý sběr dat

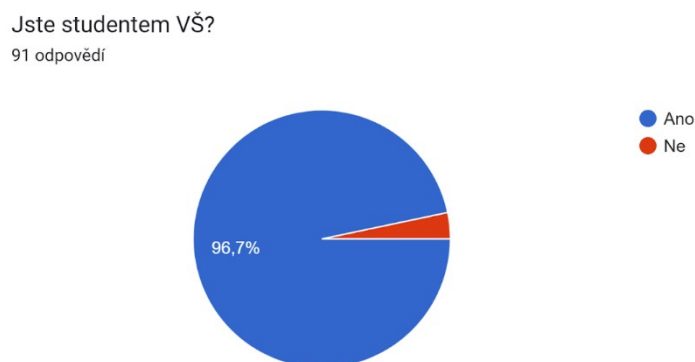
Jak již bylo zmíněno v úvodu této kapitoly, někteří respondenti nespĺňovali vstupní kritéria a sice, že musí být v současné době studentem vysoké školy. V prvním sběru dat nespĺnili tato kritéria 3 respondenti (viz tabulka 4).

Tabulka 4. Vstupní kritérium studia VŠ, první sběr dat

Ve druhém sběru dat byly požadována stejná kritéria, jako při prvním sběru dat. 99,1 % respondentů (viz tabulka 5) odpovědělo na tuto otázku kladně a tím splnili vstupní kritéria. Pouze jeden respondent odpověděl záporně.

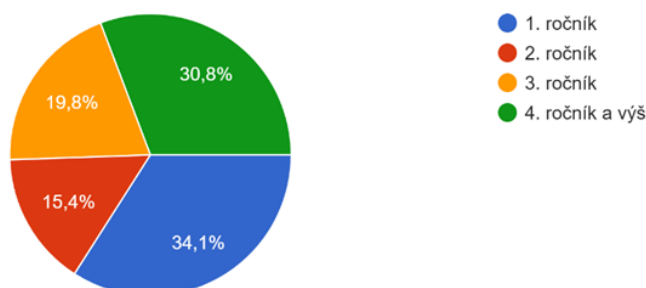
Tabulka 5. Vstupní kritérium studia VŠ, druhý sběr dat

Předposlední otázkou v demografické části byla otázka, jaký ročník studia vysoké školy respondenti navštěvují (viz tabulka 6). V prvním sběru dat 30,8 % respondentů uvedlo, že navštěvují 4. nebo vyšší ročník studia. 19,8 % respondentů uvedlo, že momentálně navštěvují 3. ročník studia. 15,4 % respondentů uvedlo, že navštěvují 2. ročník studia. Zdaleka nejvíce zastoupeným ročníkem byl 1. ročník, do kterého chodilo 34,1 % respondentů.

Tabulka 6. Ročník studia, první sběr dat

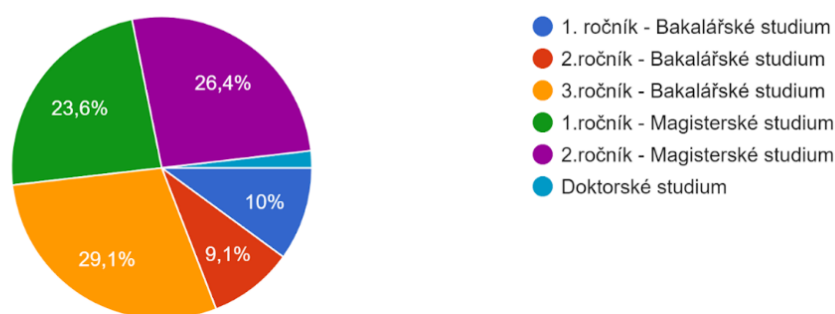
Pokud jste v předchozí odpovědi zaškrtnli ano, uveďte prosím, do jakého ročníku chodíte.
91 odpovědí

Jak již bylo zmíněno, ve druhém sběru dat došlo k upravení této otázky, aby byla lépe formulovaná a konkrétněji rozlišovala ročníky, které respondenti navštěvují. Nejvíce zastoupeným ročníkem zde byl třetí ročník bakalářského studia - 29,1 %. (viz tabulka 7). Druhou nejčastější odpovědí pak byl druhý ročník magisterského studia, který navštěvovalo 26,4 % respondentů. Třetí nejčastější odpovědí byl první ročník magisterského studia, který zaškrtnulo 23,6 % respondentů. Do prvního ročníku bakalářského studia chodilo 10 % respondentů a do druhého ročníku bakalářského studia chodilo 9,1 % respondentů. Pouze dva respondenti byli studenti v doktorském studiu - 1,8 %. Celkově jde tedy říct, že polovinu vzorku, tedy 50 % ve druhém sběru dat tvořili studenti magisterského studia.

Tabulka 7. Ročník studia, druhý sběr dat

Pokud jste v předchozí odpovědi zaškrtnli ano, uveďte prosím, do jakého ročníku chodíte.
110 odpovědí

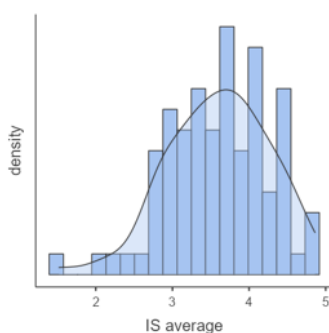
4.1 Výsledky a interpretace dotazníku Clance IP scale – první sběr dat

Pilotní výzkum (nebo také první sběr dat) proběhl v rozmezí 28.10. 2023–28.11. 2023. Pilotní výzkum vyplnilo celkem 91 respondentů, přičemž 3 respondenti byli dotazníkem automaticky vyřazení po vyplnění demografické části dotazníku, protože nesplňovali vstupní kritéria – tedy že v současné době musí studovat vysokou školu. Průměrná hodnota na pětistupňové Likertově škále byla 3,60 (viz příloha 1). Hodnoty mediánu, modusu a průměru se pohybují od 3,60 do 3,76, tudíž zde nejsou velké rozdíly. Co se týče minima a maxima, minimum byla hodnota 1,52 - tedy hodnota, která ukazuje nejmenší “*impostory*”. Maximum byla hodnota 4,86 - tedy největší “*impostori*”. Šikmost (*skewness*) popisuje, jak moc je rozložení dat asymetrické. Hodnota je - 0,379, což se nachází v tolerovaném rozptylu

mezi -1 a 1. Hodnota špičatosti (*kurtosis*) je 0,141, což se nachází v tolerovaném rozptylu od -3 do 3.

Co se týče křivky hustoty, z grafu lze vyčíst (viz. tabulka 8), že je unimodální, tudíž má jeden vrchol. Mezery se zde ve větší míře nevyskytují.

Tabulka 8. Křivka hustoty, první sběr dat

Tabulka 9 ukazuje, jakých skóre respondenti celkově dosahovali v dotazníku. Jak již bylo zmíněno výše, dotazník vyplnilo celkem 91 respondentů. Průměrná hodnota součtu odpovědí respondentů je 75,6.

Tabulka 9. Průměrný součet, první sběr dat

Descriptives	
	IS součet
N	88
Missing	3
Mean	75.6
Median	77.0
Mode	79.0
Standard deviation	13.9
Minimum	32
Maximum	102
Skewness	-0.377
Std. error skewness	0.257
Kurtosis	0.140
Std. error kurtosis	0.508

V tabulce 10 je vidět stručný souhrn z jakých fakult byli respondenti, kteří vyplnili dotazník. V největším zastoupení je Pedagogická fakulta, odkud bylo celkem 41 respondentů. Celkem 21 respondentů bylo z Univerzity Karlovy, kde účastníci blíže nespecifikovali fakultu nebo obor. Zbytek vzorku tvořila celá škála univerzit, ale počet respondentů nebyl v tak velkém zastoupení.

Tabulka 10. Zastoupení jednotlivých fakult, první sběr dat

Fakulta	Počet respondentů
Pedagogická fakulta UK	41
Univerzita Karlova	21
Přírodovědecká fakulta UK	4
Právnická fakulta ZČU Plzeň	5
ZČU	6

V tabulce 11 je vidět, jak byl proveden median split – tedy rozdělení dvou skupin podle průměru. Tabulka ukazuje rozdělení respondentů, kteří v dotazníku skórovali výše (tedy v dotazníku jim byli naměřeny vyšší hodnoty IF pocitů a měli by tedy být většími “*impostory*”), a respondenti, u kterých byly hodnoty naměřeny nižší (tedy v dotazníku skórovali méně, a tudíž jejich IF pocity nejsou tak silné). Je vidět, že rozdíl mezi respondenty není nijak významný. Respondentů, u kterých jsou pocity IF silnější, je jen o dva více než respondentů, kteří by měli IF pociťovat méně.

Tabulka 11. Rozdělení respondentů na dvě skupiny, první sběr dat

Frequencies of IS součet split			
IS součet split	Counts	% of Total	Cumulative %
low	43	48.9 %	48.9 %
high	45	51.1 %	100.0 %

V tabulce 12 (viz příloha 2) je více rozepsaná tabulka 11. Co se týče průměrných hodnot, respondenti, jejichž pocity IF nejsou tak silné, a tedy v dotazníku skórovali nízko, měli průměrnou hodnotu odpovědí na pětistupňové Likertově škále na čísle 3. Zatímco u respondentů, kteří pocity IF měli silnější, a tudíž v dotazníku skórovali výše, měli průměrnou hodnotu na pětistupňové Likertově škále na čísle 4. Respondenti, jejichž pocity IF nebyly tak silné, a tudíž v dotazníku skórovali na nižších hodnotách, měli průměrnou nejnižší hodnotu (tedy minimum) 1,52. Respondenti, kteří v dotazníku skórovali vysoko, a tudíž se

u nich pocity IF vyskytují ve větší míře, měli průměrnou nejnižší hodnotu (tedy minimum) 3,67. Je zde tedy patrný poměrně markantní rozdíl mezi těmito dvěma skupinami.

Co se týče nejvyšších naměřených hodnot (tedy maxima), u respondentů, kteří IF nepocítovali ve velké míře, byla nejvyšší naměřená hodnota na pětistupňové Likertově škále 3,62, zatímco u respondentů, kteří mají pocity IF ve větší míře, byla naměřena na pětistupňové Likertově škále nejvyšší hodnota 4,86. Zde je vidět, že respondenti, kteří se s IF nepotýkají v tak velké míře, mají nejvyšší naměřenou hodnotu na pětistupňové Likertově škále 3,62, což je skoro stejná hodnota, jaká byla naměřena na pětistupňové Likertově škále u respondentů, kteří se s IF potýkají ve větší míře a tudíž v dotazníku skórovali vysoko - tedy 3,67, s tím rozdílem, že tato hodnota byla nejnižší naměřenou průměrnou hodnotou u této skupiny. Hodnota šikmosti u respondentů, kteří v dotazníku skórovali nízko je - 1,38, což odpovídá tomu, že data mají tendenci inklinovat k nižším hodnotám. U respondentů, kteří v dotazníku skórovali vysoko je hodnota šikmosti 0,485, což odpovídá tomu, že data mají tendenci inklinovat k vyšším hodnotám.

Co se týče šikmosti, hodnota u respondentů, kteří v dotazníku skórovali nízko (a jejich pocity IF tudíž nejsou tak výrazné), byla 2,63, což se nachází v přijatelném rozptylu od -3 do 3. V přijatelném rozptylu se rovněž nachází hodnota špičatosti u respondentů, kteří v dotazníku skórovali vysoko - 0,782.

V tabulce 13 můžeme vidět, že hodnota Cronbachovy alfy byla naměřena $\alpha = 0,896$. Cronbachova alfa je dobrým ukazatelem, zda položky v dotazníku měří podobnou vlastnost. Jelikož je hodnota menší než $\alpha = 0,9$, můžeme říct, že položky v dotazníku vykazují vysokou míru spolehlivosti.

Tabulka 13. Hodnota Cronbachovy alfy

Scale Reliability Statistics	
	Cronbach's α
scale	0.896

Tabulka 14 slouží jako ukazatel, jak by se změnila vnitřní konzistence, kdyby byly jednotlivé položky odebrány. Nejnižší naměřená hodnota $\alpha = 0,087$ byla celkem u 7 položek. I po vymazání těchto položek by vnitřní konzistence dotazníku vykazovala vysokou míru spolehlivosti.

Tabulka 14. Změna vnitřní konzistence, první sběr dat

Item Reliability Statistics	
	If item dropped
	Cronbach's α
IS1	0.894
IS2	0.900
IS3	0.892
IS4	0.889
IS5	0.891
IS6	0.890
IS7	0.891
IS8	0.887
IS9	0.887
IS10	0.887
IS11	0.889
IS12	0.887
IS13	0.891
IS14	0.889
IS15	0.890
IS16	0.887
IS17	0.892
IS18	0.887
IS19	0.888
IS20	0.898
IS21	0.901

V tabulce 15 můžeme vidět průměrné odpovědi respondentů napříč jednotlivými ročníky. Nejnižší průměrná hodnota byla naměřena ve třetím ročníku studia a to 3,37. Dalo by se tedy tvrdit, že v tomto ročníku respondenti nejméně pociťují IF. Nejvyšší průměrná naměřená hodnota 3,80 byla naměřena ve čtvrtém ročníku nebo vyšším ročníku. Lze tedy tvrdit, že v těchto ročnících se nachází respondenti, kteří IF pociťují v poměrně velké míře.

Tabulka 15. Průměr odpovědí v ročnících, první sběr dat

Group Descriptives					
Pokud jste v předchozí odpovědi zaškrtnli ano, uveďte prosím, do jakého ročníku chodíte.		N	Mean	SD	SE
IS average	1. ročník	30	3.62	0.731	0.133
	2. ročník	14	3.47	0.647	0.173
	3. ročník	17	3.37	0.674	0.163
	4. ročník a vyš	27	3.80	0.553	0.106

Byl proveden párový t – test statistické významnosti (viz příloha 3: tabulka 16) který porovnával průměr mezi dvěma skupinami. V tomto případě mezi skupinami, které byly rozděleny na základě pohlaví. Nulová hypotéza předpokládala, že mezi těmito dvěma skupinami nebude významný statistický rozdíl. P hodnota hladiny významnosti byla zvolena

$p = 0,05$. U většiny položek je hodnota p nižší než $p = 0,05$, můžeme tedy nulovou hypotézu zamítnout. Lehce problematické mohou být položky IS 17, 18 a 19, kde je hodnota p vyšší, než $p = 0,05$. Cohenovo d vyjadřuje normalizovaný rozdíl mezi průměry skupin a měří, jak moc jsou skupiny od sebe vzdáleny ve standardních odchylnkách. Co se týče hodnot Cohenova d , většina položek vykazuje malý až střední efekt. Většina položek je rovněž v minusových hodnotách, což značí, že první skupina má nižší hodnoty než skupina druhá.

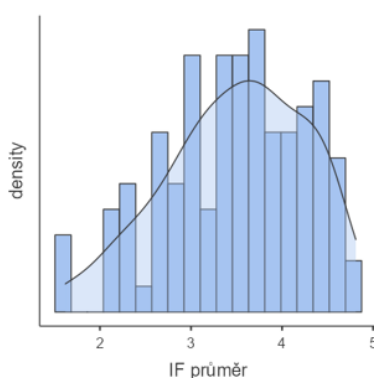
Tyto výsledky byly dále podrobněji zpracovány (viz příloha 4: tabulka 17), konkrétně jsou zde vidět rozdíly ve skórování u jednotlivých položek dotazníku mezi muži a ženami. U většiny položek nejsou rozdíly v průměru hodnot nijak významné, tedy muži i ženy skórovali u jednotlivých položek dotazníku podobně. Jen u některých položek dotazníku jsou patrné výraznější rozdíly. První takovou položkou je položka č.3: *“Pokud je to možné, vyhýbám se hodnocení, a mám strach z toho, že mě hodnotí ostatní.”* U této položky skórovali muži průměrně na pětistupňové Likertově škále hodnotou 4,10, zatímco ženy u této položky průměrně skórovaly hodnotou 3,55. U položky č.7: *“Situace, kdy jsem neudělal/a vše, co bylo v mých silách, si pamatuji častěji než ty, kdy jsem udělal/a vše, co bylo v mých silách.”* byla situace obdobná. U této položky skórovaly ženy na pětistupňové Likertově škále průměrnou hodnotou 3,55, tedy stejně jako u položky č.3, zatímco muži u této položky skórovali průměrnou hodnotou 4,30. Další položkou, kde se objevily rozdíly v průměrném skórování mezi muži a ženami je položka č.9: *Často nejsem spokojený/á s výsledkem své práce/úkolů/projektů.* Tato položka byla do dotazníku přidána na doporučení konzultanta práce jako kontrolní, aby pomohla odstínit faktory, za které člověk vlastně nemůže a je donucen okolnostmi. U této položky měly ženy průměrnou hodnotu 3,26, zatímco u mužů byla průměrná hodnota 4. U položky č.10: *Někdy se domnívám, že můj úspěch v životě nebo v zaměstnání je výsledkem nějaké chyby.* byla u žen naměřena průměrná hodnota 2,51, zatímco u mužů byla tato hodnota 3,10. Poslední položkou, u které byly patrné genderové rozdíly v naměřených průměrných hodnotách, byla položka č.20: *“Pokud se chystá moje povýšení nebo mám získat nějaké uznání, zdráhám se to sdělit ostatním, dokud to není hotová věc”*. Průměrná naměřená hodnota u žen byla 3,69, zatímco u mužů 4,50.

4.2 Výsledky a interpretace dotazníku Clance IP scale – druhý sběr dat

Druhý sběr dat probíhal v období mezi 3.2.2024 - 16.3.2024. Dotazník vyplnilo celkem 110 respondentů, přičemž jeden respondent byl dotazníkem automaticky vyřazen po demografické části otázek, protože nesplňoval vstupní kritéria – být v současné době studentem vysoké školy. Statistická analýza byla provedena v programu Jamovi na vzorku celkem 109 respondentů. Stejně jako v prvním sběru dat odpovídali respondenti na pětistupňové Likertově škále. Průměrná naměřená hodnota byla 3,49 (viz příloha 5: tabulka 18). Rozdíly mezi hodnotami centrální tendence, tedy mediánu (3,57) a průměru (3,49) nejsou nijak výrazné. Větší rozdíl můžeme pozorovat u modusu, který nabývá hodnoty 4,57. Co se týče hodnot minima a maxima, minimální hodnota naměřená v dotazníku byla 1,62. Takto tedy skórovali respondenti, jejichž pocity IF se vyskytovaly v nejmenší míře. Maximum nabylo hodnoty 4,81. Takto skórovali respondenti, jejichž pocity IF se u nich vyskytovaly ve vysoké míře. Šikmost (skewness) slouží jako ukazatel asymetričnosti rozložení dat. Hodnota je - 0,430, což se nachází v tolerovaném rozptylu, který je mezi -1 a 1. Hodnota špičatosti je - 0,471 a je tedy rovněž v tolerovaném rozptylu, který je mezi -3 a 3.

Z tohoto grafu (viz tabulka 19) lze vyčíst, že má jeden vrchol a můžeme ho tedy označit za unimodální. Mezery se zde ve větší míře nevyskytují.

Tabulka 19. Křivka hustoty, druhý sběr

V tabulce 20 můžeme vidět součet hodnot, kterých respondenti v dotazníku dosahovali. Průměrná hodnota odpovědí respondentů byla 73,2.

Tabulka 20. Průměrný součet, druhý sběr dat

Descriptives	
	IS součet
N	109
Missing	0
Mean	73.2
Median	75
Mode	96.0
Standard deviation	16.1
Minimum	34
Maximum	101
Skewness	-0.431
Std. error skewness	0.231
Kurtosis	-0.469
Std. error kurtosis	0.459

Stejně jako v prvním sběru dat i zde byl proveden median split (viz tabulka 21), kdy byl soubor rozdělen na dvě skupiny. Skupina byla rozdělena na respondenty, kteří v dotazníku skórovali níž, tedy jejich pocity IF nejsou natolik výrazné a na respondenty, kteří v dotazníku skórovali výš, a tedy se ve větší míře potýkají s IF pocity. Stejně jako v prvním sběru dat je i zde rozdíl mezi těmito respondenty málo výrazný. Respondentů, kteří v dotazníku skórovali výš je jen o tři více než respondentů, kteří skórovali v dotazníku níž.

Tabulka 21. Rozdělení respondentů na dvě skupiny, druhý sběr dat

Frequencies of IF group			
IF group	Counts	% of Total	Cumulative %
low	53	48.6 %	48.6 %
high	56	51.4 %	100.0 %

Průměrná hodnota respondentů, kteří v dotazníku skórovali, níž a jejich pocity IF tudíž nejsou natolik výrazné, byla 2,84 (viz příloha 6: tabulka 22). Průměrná hodnota respondentů, kteří naopak pocity IF pociťují ve vyšší míře, a tudíž v dotazníku skórovali výš, byla 4,10. Zde je tedy vidět poměrně velký rozdíl v průměrných hodnotách respondentů.

Pokud je o minimální naměřenou hodnotu, u respondentů, kteří v dotazníku skórovali níž, byla tato hodnota 1,62, zatímco u respondentů, kteří v dotazníku skórovali výš, byla tato hodnota 3,57, což značí poměrně velký rozdíl mezi těmito dvěma skupinami.

Maximální naměřená hodnota u respondentů, kteří v dotazníku skórovali níž, byla 3,52, zatímco maximální naměřená hodnota u respondentů, kteří v dotazníku skórovali výš, byla

4,81. I zde je opět vidět markantní rozdíl mezi těmito dvěma skupinami. Hodnota 3,52 byla maximální naměřenou hodnotou pro respondenty, kteří v dotazníku skórovali níž, přičemž velmi podobná hodnota - 3,57 byla naopak minimální naměřenou hodnotou u respondentů, kteří v dotazníku skórovali výš.

Hodnota šikmosti u respondentů, kteří v dotazníku skórovali nízko je - 0,781, což odpovídá tomu, že data mají tendenci inklinovat k nižším hodnotám. U respondentů, kteří v dotazníku skórovali vysoko je hodnota šikmosti 0,141, což odpovídá tomu, že data mají tendenci inklinovat k vyšším hodnotám. Co se týče špičatosti, hodnota u respondentů, kteří v dotazníku skórovali níž, byla - 0,191, což se nachází v přijatelném rozptylu od -3 do 3.

Co se týče špičatosti, hodnota u respondentů, kteří v dotazníku skórovali níž, byla - 0,191, což se nachází v přijatelném rozptylu od -3 do 3. V přijatelném rozptylu je také hodnota špičatosti u respondentů, kteří v dotazníku skórovali výš a to je 1,23.

Ve druhém sběru dat bylo celkem 31 respondentů z Pedagogické fakulty (viz tabulka 23), přičemž jejich obory měli humanitní směřování – například Český jazyk a dějepis, nebo Učitelství pro 1 stupeň. Byli zastoupeni i studenti technických oborů – například manažerská informatika na FIT ČVUT nebo lékařské obory ze 3. lékařské fakulty Univerzity Karlovy a ze 2. lékařské fakulty Univerzity Karlovy. Zastoupeni byli i respondenti z Přírodovědecké fakulty Univerzity Karlovy.

Tabulka 23. Zastoupení jednotlivých fakult, druhý sběr dat

Fakulta	Počet respondentů
Pedagogická fakulta - humanitní	31
Pedagogická fakulta - přírodovědní	6
FSV - humanitní	6
FIT ČVUT	3
Lékařské fakulty	7
Přírodovědecká fakulta	7

V tabulce 24 (viz příloha 7) můžeme vidět, jak respondenti skórovali v dotazníku napříč jednotlivými ročníky. V prvním ročníku bakalářského studia respondenti v průměru skórovali v dotazníku na hodnotě 3,50. Ve druhém ročníku bakalářského studia byla průměrná naměřená hodnota 3,74. Ve třetím ročníku bakalářského studia respondenti průměrně skórovali na hodnotě 3,34. V prvním ročníku magisterského studia byla naměřena

průměrná hodnota 3,45, zatímco ve druhém ročníku magisterského studia byla průměrná naměřená hodnota 3,54. V doktorském studiu byla naměřena průměrná hodnota 4,19.

Minimální hodnota, která byla naměřena v dotazníku v prvním ročníku bakalářského studia, byla 2,10. V druhém ročníku bakalářského studia byla minimální naměřená hodnota 2,33. Ve třetím ročníku bakalářského studia byla nejnižší hodnota napříč všemi ročníky, a to 1,62. V prvním ročníku magisterského studia byla minimální naměřená hodnota 2,10, tedy stejná minimální hodnota, jako v prvním ročníku bakalářského studia. Ve druhém ročníku magisterského studia byla minimální hodnota 1,67, což byla druhá nejnižší odpověď napříč všemi ročníky. V doktorském studiu byla minimální hodnota naměřena 3,95.

Pokud jde o maximální naměřené hodnoty v dotazníku, v prvním ročníku bakalářského studia byla maximální hodnota 4,29. Shodně v prvním ročníku magisterského studia a v druhém ročníku bakalářského studia byla naměřena maximální hodnota 4,57. Nejvyšší maximální hodnota napříč ročníky byla ve druhém ročníku magisterského studia 4,81. Ve třetím ročníku bakalářského studia byla naměřena druhá nejvyšší maximální hodnota napříč všemi ročníky - 4,76. V doktorském studiu byla maximální hodnota 4,43.

Hodnota Cronbachovy alfy byla naměřena $\alpha = 0,918$ (viz. tabulka 25). Jelikož je hodnota lehce vyšší než $\alpha = 0,9$ můžeme říct, že dotazník vykazuje vysokou vnitřní konzistenci, což znamená, že položky v dotazníku jsou si velmi podobné a měří stejný konstrukt. Hodnota Cronbachovy alfy byla podobně vysoká i v prvním sběru dat, celkově lze tedy říct, že položky v dotazníku vykazují vysokou míru spolehlivosti.

Tabulka 25. Hodnota Cronbachovy alfy

Scale Reliability Statistics	
Cronbach's α	
scale	0.918

Tabulka 26 ukazuje vnitřní konzistenci, pokud by jednotlivé položky byly z dotazníku odstraněny. Nejnižší hodnota je u položek 4 a 10 (0,911), ale i po vymazání těchto dvou položek by dotazník vykazoval vysokou míru spolehlivosti.

Tabulka 26. Změna vnitřní konzistence, druhý sběr dat

Item Reliability Statistics	
	If item dropped
	Cronbach's α
IF1	0.919
IF2	0.919
IF3	0.915
IF4	0.911
IF5	0.915
IF6	0.912
IF7	0.913
IF8	0.913
IF9	0.913
IF10	0.911
IF11	0.910
IF12	0.914
IF13	0.917
IF14	0.913
IF15	0.913
IF16	0.912
IF17	0.916
IF18	0.912
IF19	0.914
IF20	0.918
IF21	0.915

Stejně jako v prvním sběru dat i zde byl proveden párový t – test statistické významnosti (viz. příloha 8: tabulka 27), který porovnával průměr mezi skupinami, které byly rozděleny podle pohlaví. P hodnota hladiny významnosti byla rovněž jako v prvním sběru dat zvolena $p = 0,05$. Pokud jsou položky nižší než stanovená hladina významnosti, můžeme zamítnout nulovou hypotézu, tedy, že mezi oběma skupinami není významný statistický rozdíl. Párový t-test statistické významnosti však odhalil pět položek, které výrazně přesahují stanovou hodnotu hladiny významnosti. Konkrétně se jedná o položky 3 ($p = 0,815$), 6 ($p = 0,871$), 11 ($p = 0,817$), 17 ($p = 0,826$) a položku 20 ($p = 0,706$). Jelikož se jedná o poměrně vysoký počet položek – celkově pět, které vykazují výrazně vyšší hodnoty, než byla stanovena hodnota statistické významnosti, nemůžeme zamítnout nulovou hypotézu. Je tedy pravděpodobné, že mezi pohlavími tedy není rozdíl v prožívání IF. Naopak položka 13 ($p = 0,022$) vykazuje rozdílné prožívání IF. Konkrétně u této položky by nulová hypotéza šla zamítnout a tvrdit, že mezi oběma skupinami rozdělenými na základě pohlaví existuje statisticky významný rozdíl v prožívání IF.

Co se týče Cohena d, většina položek vykazuje stejně jako v prvním sběru dat malý až střední efekt. Většina hodnot je rovněž je rovněž v minusových hodnotách, což značí rozdílné vnímání IF mezi oběma skupinami.

Tabulka č. 28 (viz příloha 9) se podrobněji věnuje rozdílům mezi skupinami, které byly rozděleny na základě pohlaví. U většiny položek odpovídali muži i ženy velmi podobně. Větší rozdíl byl u položky 4, kdy muži v průměru odpovídali hodnotou 3,17, zatímco ženy

odpovídaly průměrně hodnotou 3,65. Největší rozdíl byl patrný již u dříve zmiňované položky 13, kdy muži odpovídali v průměru hodnotou 2,89, zatímco ženy odpovídaly v průměru hodnotou 3,60. U již dříve zmíněných položek, které výrazně přesahovali stanovenou hodnotu statistické významnosti (položky 3,6,11,17 a 20) je patrné, že obě skupiny skutečně odpovídali téměř totožně. Např. u položky 6, ženy odpovídaly v průměru hodnotou 3,22 a muži průměrnou hodnotou 3,28.

4.3 Porovnání výsledků obou sběrů dat

V prvním sběru dat vyplnilo dotazník celkem 91 respondentů, přičemž tři byli dotazníkem automaticky vyřazeni po vyplnění demografické části dotazníku, jelikož nesplňovali vstupní kritéria, tedy že v době vyplňování dotazníku musí být studenty vysoké školy. Statistická analýza v prvním sběru dat tak pracovala se vzorkem 88 respondentů. V druhém sběru dat vyplnilo dotazník celkem 110 respondentů, jenom jeden respondent byl dotazníkem vyřazen z důvodů, které jsou uvedeny výše. Statistická analýza tak pracovala se vzorkem 109 respondentů ve druhém sběru dat. **Celkově dotazník vyplnilo 197 respondentů.**

Co se týče věkového rozdělení, průměrně bylo v celkovém souboru dat **nejvíce zastoupeno věkové rozmezí mezi 19–25 lety**. Tato skutečnost odpovídá faktu, že respondenti byli primárně oslovovali přes sociální sítě (Facebook skupiny a Instagram).

V prvním sběru dat vyplnili dotazník respondenti převážně z **bakalářského stupně studia** – celkem 69,1 %. **Ve druhém sběru dat** byla polovina vzorku (tzn. 50 %) z **magisterského stupně studia**.

V obou sběrech dat bylo široké zastoupení oborů (viz tabulka 10 a tabulka 23). Jak již bylo zmíněno, v druhém sběru dat byla tato položka upravena, aby více specifikovala stupeň studia a také aby respondenti uvedli obor a fakultu, kterou studují. **V obou sběrech dat byla nejvíce zastoupena Pedagogická fakulta – celkem 71 respondentů.** Respondenti studovali jak humanitní zaměření (např. Psychologie s rozšířením o speciální pedagogiku nebo Učitelství pro 1. stupeň, tak i přírodovědné obory - např. Matematika se zaměřením na vzdělávání. Z přírodovědecké fakulty bylo celkem 7 respondentů. Stejný počet respondentů ve druhém sběru dat uvedlo, že studuje lékařské obory.

V prvním sběru dat respondenti v dotazníku, kdy odpovídali na pětistupňové Likertově škále, skórovali průměrně hodnotou 3,60. Ve druhém sběru dat skórovali participanti průměrně v hodnotě 3,49. Tento rozdíl může být dán faktem, že ve druhém sběru dat bylo více respondentů a vzorek tak může lépe reprezentovat cílovou skupinu. Hodnoty centrální tendence, tzn. mediánu, modusu a průměru byly v prvním sběru dat velmi podobné – pohybovaly se od 3,60 do 3,76. Ve druhém sběru dat byly hodnoty průměru a mediánu rovněž velmi podobné 3,49 a 3,57. Markantnější rozdíl byl nalezen u hodnoty modusu, která byla 4,57. Modus slouží k představě o tom, jaká hodnota je v daném datasetu nejčastější. Můžeme tedy předpokládat, že **ve druhém sběru dat respondenti skórovali v dotazníku ve vyšších hodnotách, než v prvním sběru dat.** Co se týče **minimálních hodnot**, ta byla **v obou sběrech dat velmi podobná.** V prvním sběru dat byla minimální hodnota 1,52 a ve druhém sběru dat to byla hodnota 1,62. Respondenti, kteří skórovali takto nízko by měli IF pociťovat v menší míře. **Maximální hodnoty** byly v obou sběrech dat rovněž **velmi podobné.** V prvním sběru byla naměřena maximální hodnota v dotazníku 4,86, zatímco v druhém sběru dat byla maximální hodnota 4,81. Takto skórovali respondenti, kteří se s IF potýkají ve větší míře. Jak šikmost (skewness) tak špičatost (kurtosis) se v obou sběrech dat pohybovaly v přijatelném rozpětí. Pro šikmost je tento tolerovaný rozptyl mezi -1 a 1 (hodnota v prvním sběru dat byla - 0,379 a ve druhém sběru dat - 0,430), pro hodnotu špičatosti je tolerovaný rozptyl mezi -3 a 3 (v prvním sběru dat byla hodnota špičatosti 0,141, ve druhém sběru dat to byla hodnota - 0,471). Z grafického znázornění křivky hustoty lze v obou případech říct, že se v datech mezery ve větší míře nevyskytují a v obou případech má graf jeden vrchol, tudíž je unimodální.

Součet odpovědí respondentů podle toho, jak skórovali v dotazníku byl **v obou sběrech dat velmi podobný.** V prvním sběru dat byla průměrná hodnota součtu odpovědí respondentů 75,6 a v druhém sběru dat to byla hodnota 73,2.

H3: Čeští vysokoškolští studenti budou v dotazníku Clance IP scale v průměru skórovat nad 61 bodů tedy byla potvrzena. Clance (1985) stanovila, že skóre mezi 61 a 80 body v dotazníku znamená, že respondent má často pocity IF. Tato hypotéza stavěla na předchozích zahraničních studiích (např. Rosenstein et.al, 2020; Ménard & Chittl, 2023 nebo Sawant et. al, 2023), které v drtivé většině pracovali s vzorkem vysokoškolských studentů a

opakovaně se ukazovalo, že je tento fenomén mezi studenty velmi rozšířený. Výsledky této práce tudíž naznačují, že i mezi českou vysokoškolskou populací je tento fenomén rozšířen a bylo by přínosné věnovat se mu výzkumně.

V obou sběrech dat byl proveden median split, kdy byly respondenti rozděleni dle průměru. Ani v jednom sběru dat **nebyl rozdíl mezi respondenty**, kteří v dotazníku skórovali níž, a tedy jejich pocity IF nebyly tak výrazné, a mezi respondenty, kteří v dotazníku skórovali výš, a tudíž jejich pocity IF byly silnější, **nijak velký**. V prvním sběru bylo respondentů, kteří v dotazníku skórovali výš 45, jen o dva více než respondentů, kteří skórovali v dotazníku níž. V druhém sběru dat bylo respondentů, kteří v dotazníku skórovali výš 56, což bylo o tři víc než respondentů, kteří skórovali níž.

Průměrné hodnoty ze skupin rozdělených pomocí median splitu byly **v obou sběrech dat velmi podobné**. Průměrná hodnota respondentů, kteří v dotazníku skórovali níž, byla 3, ve druhém sběru dat to byla hodnota 2,84. Průměrná hodnota participantů, kteří skórovali výš v prvním sběru dat, byla 4, ve druhém sběru dat hodnotu 4,10. **Lehce rozdílné hodnoty** v druhém sběru dat **mohou být dány rozdílnou velikostí vzorku**. Hodnoty minima a maxima byly v obou sběrech dat opět velmi podobné. V prvním sběru dat byla průměrná nejnižší hodnota (minimum) 1,52, ve druhém sběru dat 1,62 u respondentů, kteří v dotazníku skórovali níž. U respondentů, kteří v dotazníku skórovali výš, byla v prvním sběru dat minimální hodnota 3,67, ve druhém sběru dat to byla hodnota 3,57. Průměrné maximální hodnoty byly v obou případech podobné. U respondentů, kteří skórovali v dotazníku níž, byla maximální hodnota 3,62, ve druhém sběru dat 3,52. U respondentů, kteří byli ve skupině výš skórujících, byla v prvním sběru dat maximální hodnota 4,86, ve druhém sběru dat to byla hodnota 4,81. **V obou případech** je mezi skupinami **poměrně velký rozdíl v minimálních a maximálních hodnotách**. V obou sběrech dat byly hodnoty špičatosti v přijatelném rozptylu -3 do 3.

Co se týče **hodnoty Cronbachovy alfy**, v obou sběrech dat tyto hodnoty ukazovaly, že **položky v dotazníku vykazují vysokou míru spolehlivosti**. V prvním sběru dat byla hodnota Cronbachovy alfy naměřena $\alpha = 0,896$, ve druhém sběru dat byla naměřena $\alpha = 0,918$. I po vymazání 7 položek s nejnižší naměřenou hodnotou Cronbachovy alfy $\alpha = 0,087$ by vykazoval v prvním sběru dat dotazník vysokou míru spolehlivosti. Stejně tak po

vymazání 2 položek s nejnižší naměřenou hodnotou Cronbachovy alfy $\alpha = 0,911$ ve druhém sběru dat by dotazník nadále vykazoval vysokou míru spolehlivosti.

H2: Studenti prvních ročníků bakalářského studia budou pocítovat IF ve větší míře než studenti z vyšších ročníků.

Hypotéza č.2 nebyla potvrzena. V prvním sběru dat byla **nejvyšší průměrná hodnota 3,80** naměřena v kategorii **4. ročník a výš**. Lze tedy usuzovat, že právě v těchto ročnících se nachází participanti, kteří pocítují IF ve velké míře. V prvním ročníku studia byla naměřena druhá nejvyšší hodnota 3,62.

Ve druhém sběru dat byla průměrná hodnota v prvním ročníku bakalářského studia podobná té v prvním sběru dat, a to 3,50. **Nejvyšší hodnota** byla naměřena **u studentů doktorského studia 4,19**, výsledek je však založen na odpovědi pouze dvou participantů z celkového vzorku, a tudíž **není průkazný**. **Druhá nejvyšší průměrná hodnota** byla naměřena **u studentů druhých ročníků v bakalářském studiu**, a to hodnota 3,74. Následoval druhý ročník magisterského studia s průměrnou hodnotou 3,54. Za zmínku stojí fakt, že **nejvyšší maximální hodnota napříč ročníky** byla ve **druhém ročníku magisterského studia**, a tou byla hodnota 4,81. Následoval třetí ročník bakalářského studia s nejvyšší maximální hodnotou 4,76.

V obou sběrech dat byl proveden párový t – test statistické významnosti, který porovnával průměr mezi skupinami, které byly rozděleny na základě pohlaví. P hodnota hladiny významnosti byla v obou případech zvolena $p = 0,05$. **V prvním sběru dat** většina položek nabývala hodnot nižších než $p = 0,05$ a tudíž **mohla být zamítnuta nulová hypotéza**, která předpokládala, že mezi dvěma skupinami nebude významný statistický rozdíl. Problematické položky byly tři, a to konkrétně **položka 17**: *“Pokud se mi dostane velké chvály a uznání za něco, čeho jsem dosáhl/a, mám tendenci snižovat význam toho, co jsem udělal/a.”*, kde byla hodnota $p = 0,722$. **Položka 18**: *“Často srovnávám své schopnosti s lidmi kolem sebe a myslím si, že jsou možná inteligentnější než já.”*, kde byla hodnota $p = 0,782$ a **položka 19**: *Často se obávám, že u projektu nebo zkoušky neuspěji, i když lidé kolem mě věří v můj úspěch*, kde byla hodnota $p = 0,723$. **Ve druhém sběru dat** se objevily ovšem **čtyři problematické položky**, které přesahovaly stanovenou hodnotu hladiny významnosti $p = 0,05$. Jednalo se o **položky 3**: *“Pokud je to možné, vyhýbám se hodnocení, a mám strach*

z toho, že mě hodnotí ostatní”. kde byla hodnota $p = 0,815$, dále **položka 11**: “Je pro mě těžké přijímat komplimenty nebo pochvaly na mé úspěchy či inteligenci” s hodnotou $p = 0,817$, **položka 17**: “Pokud se mi dostane velké chvály a uznání za něco, čeho jsem dosáhl/a, mám tendenci snižovat význam toho, co jsem udělal/a” v hodnotě $p = 0,826$ a nakonec **položka 20**: “Pokud se chystá moje povýšení nebo mám získat nějaké uznání, zdráhám se to sdělit ostatním, dokud to není hotová věc” s hodnotou $p = 0,706$. Z tohoto důvodu **není možné zamítnout nulovou hypotézu** a lze tedy předpokládat, že **mezi skupinami není významný statistický rozdíl**.

H1: Ženy budou skórovat v IF výš než muži.

Tato hypotéza tedy **nebyla potvrzena**. Výsledky této práce naznačují, že **rozdíly v prožívání IF mezi muži a ženami nejsou statisticky významné**, což je v souladu s předchozími zahraničními studiemi (např. Bravata et. al, 2019 nebo Ménard & Chittl, 2023).

Jako problematická se ukázala ve druhém sběru dat **položka 13**: “Někdy jsem ze svých současných úspěchů zklamaný/a a myslím si, že jsem měl/a dosáhnout mnohem více”. Tato položka měla hodnotu $p = 0,022$, což **ukazuje na rozdílné prožívání IF mezi oběma skupinami**. U této konkrétní položky by šla nulová hypotéza zamítnout a předpokládat, že **ženy a muži tuto položku prožívají rozdílně**.

Co se týče podrobnější analýzy odpovědí jednotlivých skupin, ve druhém sběru dat odpovídali muži i ženy u většiny položek podobně. Rozdíl byl u **položky 4**: “Když mě lidé chválí za něco, co jsem dokázal/a, bojím se, že v budoucnu nebudu schopen/schopna dostát jejich očekáváním”, kde ženy skórovaly v průměru na hodnotě 3,65, zatímco muži v průměru 3,17. Jak již bylo zmíněno, u **položky 13**: “Někdy jsem ze svých současných úspěchů zklamaný/a a myslím si, že jsem měl/a dosáhnout mnohem více” byl **rozdíl v prožívání mezi muži a ženami nejvýraznější**. Muži v průměru skórovali v hodnotě 2,89, zatímco ženy měly průměrnou hodnotu 3,60.

V prvním sběru dat některé položky ukazovaly na **genderové rozdíly** v průměrných odpovědích v dotazníku. Například **položka 20** “Pokud se chystá moje povýšení nebo mám získat nějaké uznání, zdráhám se to sdělit ostatním, dokud to není hotová věc”. Ženy u této otázky skórovaly v průměru na hodnotě 3,69, zatímco muži 4,50. Ve druhém sběru dat

ovšem tato položka patřila mezi čtyři položky, které přesahovaly stanovenou hodnotu hladiny významnosti $\alpha = 0,05$ a tudíž nemohla být zamítnuta nulová hypotéza. Statisticky významný rozdíl mezi prožíváním IF u žen a mužů prokázán nebyl. Erikson et.al (2022) podotýká, že tato položka může měřit spíše sociální konstrukt než IF, protože mnoho zaměstnavatelů nabádá k diskretnosti při diskuzi o povýšení. Autoři doporučují, **aby byla tato položka v budoucím výzkumu vyřazena.**

Erikson et. al (2022) uvádí, že **položka 19** (pozn. u autorů byla tato položka očíslovaná číslem 18, v této práci je pod číslem 19, protože dotazník celkově obsahoval 21 položek, tedy o jednu navíc, než v původní škále): “*Často se obávám, že u projektu nebo zkoušky neuspěji, i když lidé kolem mě věří v můj úspěch*” byla **problematická mezi pohlavími**. V **prvním sběru dat** patřila mezi lehce **problematické položky**, kdy nabývala hodnoty $p = 0,723$, ve **druhém sběru dat** tato položka **nepřesahovala** stanovenou hodnotu hladiny významnosti $p = 0,05$. Je tedy na místě zvážit, zda by měla v příštím výzkumu položka v dotazníku zůstat.

U **položky 3**: “*Pokud je to možné, vyhýbám se hodnocení, a mám strach z toho, že mě hodnotí ostatní*” byl v **prvním sběru dat** zjištěn **genderový rozdíl** v odpovědích. Muži u této položky průměrně skórovali hodnotou 4,10, zatímco ženy hodnotou 3,55. **Ve druhém sběru dat** tato položka však **přesahovala stanovenou hodnotu hladiny významnosti**, a tudíž nemohla být zamítnuta nulová hypotéza.

V **prvním sběru dat** byly rovněž patrné genderové rozdíly v průměrných odpovědích u **položky 7**: “*Situace, kdy jsem neudělal/a vše, co bylo v mých silách, si pamatuji častěji než ty, kdy jsem udělal/a vše, co bylo v mých silách.*” Ženy u této položky skórovaly v průměru v hodnotě 3,55. zatímco muži průměrně hodnotou 4,30. **Ve druhém sběru dat nepřesahovala** tato položka stanovenou hodnotu hladiny významnosti $p = 0,05$. Tento rozdíl může být dán odlišnou velikostí vzorku v druhém sběru dat. V **prvním sběru dat** byl patrný **genderový rozdíl** i u **položky 9**: “*Často nejsem spokojený/á s výsledkem své práce/úkolů/projektu.*”. Tato položka byla do dotazníku přidána na doporučení konzultanta práce jako **kontrolní**, aby pomohla odstínit faktory, za které člověk vlastně nemůže a je donucen okolnostmi. Muži průměrně skórovali na hodnotě 4, zatímco ženy na hodnotě 3,26. **Ve druhém sběru dat** položka nepřesahovala stanovenou hladinu významnosti $p = 0,05$.

Poslední položkou, kde byly patrné **genderové rozdíly** byla **položka 10**: “*Někdy se domnívám, že můj úspěch v životě nebo v zaměstnání je výsledkem nějaké chyby.*” Průměrná hodnota u mužů byla 3,10, zatímco u žen byla průměrná naměřená hodnota 2,51. **Ve druhém sběru dat** položka **nepřesahovala** stanovenou hladinu významnosti $p = 0,05$. Vrabcová (2016) se domnívá, že respondenti s touto položkou mají tendenci nesouhlasit, protože obsahuje slovo “chyby” a navrhuje ho nahradit jiným slovem, jako například “omyl”.

Co se týče Cohenova d , v obou sběrech dat většina položek vykazovala malý až střední efekt.

5 Kvalitativní část

Jak již bylo zmíněno v kapitole 3.3. sběr dat do kvalitativní části práce probíhal od 1.1. 2024 do 11.3. 2024 a celkem se zúčastnilo pět respondentů. Metodou byl polostrukturovaný rozhovor (viz příloha 10), který měl za cíl hlubší porozumění IF. Struktura rozhovoru měla tři hlavní obecná témata. Prvním širokým tématem byla „škola“, druhým tématem byla „osobnost“ a posledním obsáhlým tématem byla „rodina“.

Zpracování dat probíhalo obsahovou tematickou analýzou. Na základě provedených rozhovorů a prvotního otevřeného kódování bylo postupně stanoveno celkem 13 témat, která se v rozhovorech v různé míře objevovala. S těmito tématy bylo následně provedeno kódování v programu MAXQDA.

Témata byla následující:

1. Nové výzvy
2. Budoucí aspirace
3. Práce s neúspěchem
4. Vliv rodiny
5. Nároky
6. Copingové strategie
7. Pochvaly
8. Škola
9. Blízká osoba v rodině
10. Sociální opora mimo rodinu
11. Volba školy
12. Kroužky
13. Typ studenta

5.1 Analýza jedinečných témat respondentů

Respondentka č.1.

Byla studentkou 1. lékařské fakulty Univerzity Karlovy, oboru porodní asistence ve třetím ročníku studia. Bylo jí 21 let a tento rozhovor proběhl naživo. I když téma vlivu rodiny, konkrétně figura otce, prostupovala více rozhovory, u této respondentky bylo toto téma nejmarkantnější.

Respondentka pochází z rozvedené rodiny a má mladšího bratra. Uvedla, že **si stanovuje nereálné cíle** a popisovala, že se v ní perou „dva hlasy“. Jednomu to, co dělá, stačí, ale ten druhý nemá nikdy dost a říká jí, aby se snažila být nejlepší. Sama klientka pak plynule navázala, že toto přemýšlení si nese z výchovy otce. Vybavila si vzpomínku, kdy se dostala na šestileté gymnázium, v pořadí byla celkově jedenáctá. A otec jí řekl, že by to mohlo být lepší. „*Když jsem přemýšlela nad tím, co ti budu říkat, tak na mě tahle vzpomínka vyskočila. A vlastně na mě pořád působí*“. Respondentka je tedy schopná pojmenovat vliv otce a je schopná reflektovat, že by mohl mít vliv na její chování. Teoreticky by tedy mohl otec představovat druhý hlas, který jí zní v hlavě a nutí jí být nejlepší. Z výchovy otce si respondentka odnáší **pocit nedostatečnosti**. Otec není schopen tolerovat chyby a **k výkonu byla vedena odmala**. Domnívám se, že právě vliv otce a rané zkušenosti spolu s tlakem na perfekcionismus mohli hrát významnou roli při vzniku pocitů IF u této respondentky. Během rozvodu rodičů se začala vůči chování otce vymezovat a postupně se prohlubovala její diferenciaci. „*Hodně toho pro mě udělal, ale na druhou stranu mě tím svým chováním celkem poškodil. On si to ale neuvědomuje. Jenže já vím, že z toho mám jizvy na duši. Ale řekla bych, že se to teď lepší, protože už si toho tolik neberu k srdci, protože už jsem dospělá a mám svůj vlastní rozum.*“ Je otázkou, zda si toho tolik nebere k srdci, protože se zdá, že si respondentka jeho výchovu stále v sobě nese, což se projevuje IF pocity převážně v akademické sféře. Je možné, že tím, že se spolu tolik nevidají, je snazší ambivalentní pocity vůči otci potlačit a vydávat to za fakt, že je s tím srovnaná.

Respondentka č.2

Byla třiadvacetiletá studentka práv v posledním ročníku. Tento rozhovor rovněž proběhl naživo. Velmi specifickým tématem, které prostupovalo celý rozhovor, bylo psaní odborných prací, se kterými se pak respondentka účastnila rozličných soutěží. Objektivně je s nimi velmi úspěšná a soutěže pravidelně vyhrává. Projevy IF u této respondentky se dají ukázat na její reakci, když jednu z těchto soutěží vyhrála: *„Že jsem jako vyhrála dvě ceny, což bylo dost absurdní teda, ale jako milý no.“* V průběhu celého rozhovoru bylo znát, že má **pochybnosti o tom, zda si své úspěchy zaslouží**. Toto téma však bylo společné dalším rozhovorům. Velmi silně zde byla znát potřeba **externí validace**: *„Ta práce je dobrá, když už to jednou někdo ocenil, tak to asi dobrý teda bude, protože když to třeba řekne komise složená ze tří lidí, tak asi vědí, co dělají, takže to asi dobrý bude.“* Objevuje se zde **podceňování svých schopností**, jako by si jimi sama nebyla jistá, dokud jí je někdo, pravděpodobně v jejich očích mnohem chytřejší než ona, nepotvrdí.

V rozhovoru se při otázce na její rodinu ukázalo, že jí zemřel otec, když byla v prvním ročníku na vysoké škole. Nebyli si extrémně blízcí, ale měli se rádi. Otce brala jako vzor, také vystudoval práva. Nabízí se zde otázka, zda si studium práv nezvolila právě kvůli němu. Vzhledem k tomu, že smrt takto blízké osoby je velmi bolavé a citlivé téma, nebylo v rozhovoru dál rozváděno.

Respondent č. 3

Byl student ČVUT FIT, konkrétně manažerské informatiky, kterému bylo dvacet tři let. Tento rozhovor probíhal online, protože byl student právě na Erasmu. Pro tohoto respondenta byly charakteristické tři hlavní témata, kterými z ostatních rozhovorů vyčníval. Prvním z nich byl styl učení. Většina respondentů byla velmi svědomitých, měli rádi kontrolu a plánování, zatímco tento student bojoval s **prokrastinací**. Jeho životní motto by se dalo shrnout do věty, kterou několikrát opakoval: *„Jdu cestou nejmenšího odporu a snažím se najít zkratky všude, kde to jde“*. Sám se popsal jako *„ne úplně příkladnej student“*, často nechává věci na poslední chvíli, nepamatuje si deadlines a celkově působil dost dezorganizovaně. Zajímavé však je, že se snaží nedělat věci do školy na minimum, protože to ho *„štvě“*. Je otázkou, jestli není jeho prokrastinace jakousi formou obranného mechanismu. Je možné, že pokud by úkolům do školy věnoval více času a pak by přišel

neúspěch, například ve formě nezvládnuté zkoušky, bylo by to ohrožení představy o jeho schopnostech. Tímto způsobem si vždy může u neúspěchu říct, že tomu nevěnoval přeci jen tolik času a úsilí.

Druhým tématem, které silně rezonovalo celým rozhovorem a které je velmi specifické pro tohoto studenta, byl **kolektiv na vysoké škole**. Tím, že respondent studoval už od střední školy IT obor, poněkud stereotypně byl v převážně v mužském kolektivu, ne jinak tomu je i v případě vysoké školy. Prostředí vysoké školy popisoval jako nekonfliktní, velmi přátelské, „*všichni vychází se všema*“. Kolektiv ho celkově motivuje mít lepší známky, ne však úplně „zdravým“ přístupem. Popisoval, že si ze sebe dělají srandu, kdo má nejhorší výsledky. „*Ale ono je horší, že když to jako furt říká dokola, tak většinou to jednomu začne vadit*“. Tím bych ráda zmínila poslední téma, které bylo charakteristické pro tohoto studenta, a to celkové **zlehčování situace**. Dalo by se to považovat za další obranný mechanismus, kdy je lehčí o věcech vtipkovat. I přes toto všechno se zdá, že kolektiv je opravdu mimořádně podporující, můžeme se domnívat, zda v tom hraje roli čistě mužské prostředí, či nikoliv.

Respondent č.4.

Byl jednadvacetiletý student Všeobecného lékařství na 3. lékařské fakultě UK. Pocity IF u něj byly velmi silné především v akademické sféře, ale jak sám říká, ovlivňují celý jeho život. Tento student jako jediný navštěvoval **terapeutická sezení**. Bylo zřetelné, že na terapii dochází postupně k velmi důležitým uvědoměním... „*že jsem začal s terapeutickým sezením, to je asi důležitý zmínit. A tam jsme právě objevili to, že je ve mě nějaký přesvědčení o tom, že nejsem tak dobrý obecně v ničem*“. Byla ovšem znát obrovská chuť na sobě pracovat a pochopit své prožívání.

Dalším specifíkem bylo **studium medicíny** samotné. Je poměrně známým faktem, že medicína je velmi náročné studium: „*vlastně třeba ve druhém ročníku jsme měli co čtrnáct dní nebo co tejdén nějaký zkoušení nebo test*“. V tomto prostředí je znát **enormní tlak na výkon**, ke kterému jsou studenti nuceni a není se tedy co divit, že velká část studií zaměřující se na IF byla prováděna právě na studentech medicíny. Sám student popisuje, že jeho **perfekcionismus** se v prvním ročníku prohloubil a začal stoupat tlak na výkon. Snaží se učit průběžně skrz celý rok, protože... „*Většina těch předmětů je, že tam máme nějaký průběžný zkoušení, takže nás k tomu jako kdyby nutěj*“. Další věcí, kterou student popisoval je, že

dříve rád zkoušel nové věci, nebo dělal věci jen tak pro radost, ale s nástupem na vysokou školu začala převládat **orientace na výkon.**“ *...ale co mě dovede k tomu výkonu, co mi zvedne ty procenta tý efektivity na to, abych dosáhl toho, nevím, dostat se na tu vysokou školu, jako přečíst x knížek za měsíc, jako co musím udělat pro to, aby se tohle zvládlo. A pak i ty knížky jsem začal číst z donucení. A všechno to je orientovaný na ten výkon.*“ Je pravděpodobné, že student již měl dispozice pro perfekcionismus a škola jim dopomohla dostat se do popředí.

Ale jak jsem již zmiňovala na začátku, u tohoto respondenta bylo znát, že velmi stojí o to, aby tento bludný kruh přerušil za pomoci terapie.

Respondentka č.5.

Byla dvacetiletá studentka psychologie. Tato respondentka ze vzorku vybočovala, jelikož její **pocity IF nebyly tak silné, jestli vůbec nějaké.** Stejně jako v jiných rozhovorech i zde hrál primární roli v rodině **vliv otce.** Dominantním rysem této studentky byla její **tendence chránit image svého otce** za každou cenu ... *“ že můj táta přesně vystudoval to, lenctó, ještě von má ještě další vysoký, on je jako fakt bedna. A on jako nikdy to na mě nepředával pořád jako necítla jsem se pod tlakem, ale spíš jsem si to sama vytvářela mi přišlo.*“ Je otázkou, jestli tlak nevnímala **implicitně** a přijala fakt, že si ho na sebe vytváří sama, protože se s tím snáz smířila. Studentka zároveň měla dříve jako první volbu medicínu, protože její otec jí má rovněž vystudovanou, tudíž ho mohla brát jako vzor. Zjistila ovšem, že to není obor pro ni, a tak se rozhodla pro psychologii, která jí přišla jako dobrý kompromis. Otec s tím zřejmě prvně nesouhlasil... *“ a pak když jsem říkala, že bych radši humanitnější, když na to reagoval třeba, no tak já tě budu žít na dosmrť*“ . Za svou volbou si ovšem stála, což značí jistou **míru asertivity**, kdy se proti otci dokázala vymezit. Naopak matka ji vždy v humanitním směru podporovala, protože sama má vystudovanou vysokou školu tohoto zaměření. Psychologie se tedy může zdát jako **kompromis mezi oběma rodiči.**

Dalším motivem, který se zde objevoval, byli velmi **ambiciózní spolužáci na vysoké škole.** *„Protože já mám hrozně ambiciozní spolužáky, to je tam taková, jako ne konkurence, je to fajn jo, ale jsou hrozně abiciozní a dělaj hrozně moc věcí najednou a je to jako super, je to insiprativní a na druhou stranu ti to může jako trošku, že se začneš porovnávat s nima, což se přesně jako nechci*“ . Zde se opět objevuje **implicitní tlak**, tentokrát na výkon. Studentka

si ovšem vytvořila zdravé strategie, jak se s tímto tlakem vypořádat. „*Ale nepřijdu, nepřijde mi, že zatím by mě to nějak jako, že bych se srovnávala hrozně s nima. Protože zas jako mám jiný věci jako třeba, potřebuju pracovat a dělám s dětma, a tak a prostě dělám jako věci i svoje koníčky, chci žít svůj život, zas to nechci celý tomu dát, nechci celej svůj život, nebo celej svůj volnej čas věnovat tý psychologii*“. Je otázkou, zda tento tlak nebude stoupat v dalších ročnících studia, protože studentka je momentálně v prvním ročníku.

Zajímavé je, že i když měla všechny dispozice pro to, aby se IF projevil ve větší míře, v tomto případě se tak nestalo. Může to být studentčíným osobním nastavením, schopností být asertivní, stát si za svým názorem a svými volbami a mít určitou dávku sebereflexe a pracovat se svými pocity.

5.2 Analýza společných témat respondentů

5.2.1 Svědomitost a potřeba kontroly

Co se týče společných témat, většina respondentů byli velmi svědomití studenti. Respondentka č.1 uvedla, že se nerada učí, ale je pro ni hrozná představa nepřipravit se na zkoušku. Druhá respondentka cítila závazek naučit se věci co nejlépe, když si obor sama vybrala. Společným tématem druhé a poslední respondentky a rovněž studenta medicíny byla velmi včasná příprava na zkoušky. U zmíněných dvou respondentek tato včasná příprava souvisela s pocitem kontroly. Pokud by hrozila **ztráta kontroly**, pak by nastoupil stres. Tato potřeba kontroly byla zvlášť patrná u studentky práv. Tato potřeba mít nad přípravou na zkoušky kontrolu může souviset s jejich přesvědčením „**být dobrý student**“. Pokud by v této představě selhali, mohly by se objevit myšlenky, zda jsou pro zvolený obor dostatečně dobří. U studenta medicíny nejspíš hraje roli i samotná škola, kde je tlak na výkon přítomný prakticky neustále. Tento student uvedl, že by se popsal jako „*neurotický perfekcionista*“. Je si vědom, že jeho styl učení není efektivní – zaměří se na jednu otázku z mnoha a chce vědět nejmenší detaily. To by mohlo souviset s jeho přáním být nejlepší aspoň v jedné konkrétní otázce.

5.2.2 Úspěch přisuzovaný štěstí a vysoké nároky

Dalším společným tématem respondentů byl fakt, že **dobry výsledek zkoušky přisuzují spíše „štěstí“ anebo okolním faktorům**, nikoliv svým schopnostem. Tento jev se

vyskytoval u skoro všech respondentů v různé míře. U studenta medicíny byl obzvláště silný. Na zkoušky chodil připravený na neúspěch, i když zkouškám někdy věnoval i měsíc přípravy. Vždy zkoušky zvládl, ale za dobrý výsledek **neuměl ocenit sám sebe**. „*Chytil jsem dobrou komisi a měl jsem velký štěstí*“. Zároveň u jedné zkoušky dostal dvojku a byl pak ze sebe zklamaný, což značí poměrně **velké nároky sám na sebe**. U studentky práv převládalo nastavení „**musím se naučit všechno**“. Toto nastavení se objevuje i u studentky porodní asistence. Zároveň aby měla studentka práv radost z dobrého výsledku, musí se jednat o zkoušku, která jí „dala zabrat“, protože jinak by zřejmě neměla pocit, že si výsledek zasloužila. U studenta manažerské informatiky bylo znát, že celkově své **výsledky ve škole přisuzuje hlavně štěstí**. „*Že jsem měl docela štěstí na otázky nebo na toho, kdo to kontroloval*“. U studentky psychologie se tento jev neukazoval. To je ovšem možná dáno tím, že je teprve v prvním ročníku a má za sebou jedno zkouškové období, které probíhalo hladce.

5.2.3 Externí validace a neschopnost přijímat pochvaly

Velmi podobně respondenti reagovali i na pochvaly. U studentek práv a porodní asistence byla velmi výrazná potřeba externí validace. Pokud si někdo myslí, že je práce dobrá, pak je to dobrý výsledek, což může značit nedůvěru ve své vlastní schopnosti. Většinou respondenti neradi pochvaly přijímají, protože nemají pocit, že si je zaslouží. A zároveň nejsou schopni chválit sami sebe. Často se také objevovalo tvrzení, že si pochvalu nezaslouží, protože naučit se na zkoušku je přece jejich povinnost. Opět to může značit znevažování svých vlastních schopností. Výjimkou byla studentka psychologie, kterou pochvaly motivují „*jít dál*“ a posouvat se.

Téma, které s tímto velmi úzce souvisí je i srovnávání se s ostatními, které bylo přítomné rovněž ve většině rozhovorů. Většinou se jednalo o srovnávání se primárně v akademické sféře, i když u studenta medicíny prostupovalo do všech oblastí života. Srovnávání probíhá prakticky neustále, ať už na vědomé či nevědomé bázi. Často bylo přítomné i konstatování „*všichni jsou lepší, než já*“, což je pro IF velmi typické. Nezáleží kolik úsilí je do práce vloženo, vždy se najde něco, kdy mohl daný člověk udělat více a být lepší.

5.2.4 Práce s neúspěchem

Dalším stěžejním tématem byla práce s neúspěchem. Převládalo přesvědčení, že pokud se něco nepovede, tak „*nejsem dost dobrá/y*“. Zároveň bylo také velmi patrné **osobní propojení s neúspěchem**. Pokud se něco nepovede, je to vždy chyba respondenta/respondentky. Zatímco když se naopak něco zadaří, dopomohly tomu **externí faktory**. Velmi silné bylo toto přesvědčení u studenta medicíny, který neúspěch bral jako něco, za co by se měl stydět a schovat to. Student manažerské informatiky se s tímto vyrovnával převážně **prokrastinací**. Jak již bylo zmíněno, zřejmě se v jeho případě jedná o formu ochranného mechanismu. Zároveň se u něj však projevoval společný rys, a to, že na zkoušku jde s tím, že vlastně neumí vůbec nic a předem počítá s neúspěchem. Objevovalo se opět **shazování vlastních schopností, nebo pochybnosti o své inteligenci** „*Jsem tak blbej, že nedám zkoušku na třikrát?*“. Společným rysem byl také fakt, že **neúspěch je něco nepříjemného**. Lišila se opět studentka psychologie, která si vybudovala funkční strategie. Pokud se jí zkouška nepovede, zkusí ji znovu a nepochybuje o svých vlastních schopnostech. Většina respondentů měla společné **vysoké nároky**, které si na sebe kladou. Většina respondentů si tyto **vysoké nároky kladla sama na sebe**. Může jít o fakt, že všichni studují náročné vysoké školy, které na ně mohou vytvářet tlak a přirozeně k vysokým nárokům přispívají. Častým jevem bylo kladení si naprosto **nereálných cílů** a pak **zklamání**, pokud je respondenti nesplnili. Skoro jako by měli své ideální „já“, ke kterému směřují, ale je to nikdy nekončící cesta, protože vždy se najde někdo lepší, kdo dělá věci lépe. Často padaly výroky typu „*Deptá mě, když nejsem nejlepší*“ nebo „*Čím jsem úspěšnější, tím víc mám pocit, že to musím zopakovat*“. Je zde tedy patrný opět **tlak na výkon** a **snaha naplnit očekávání** jak od sebe, tak možná i od svého okolí.

5.2.5 Vliv rodiny a postava otce

Opakujícím se tématem napříč rozhovory byl i vliv rodiny na respondenty/respondentky. Dominantní vliv v rodinách respondentů hrála **postava otce**. U studenta manažerské informatiky a studentky práv byl **otec vzorem** a díky němu si zvolili svoji současnou vysokou školu. V těchto případech tedy hrál otec pozitivní roli. Mnohem častěji se však primárně u respondentek objevoval poměrně **ambivalentní, komplikovaný vztah s otcem**. Tento komplikovaný vztah byl zvláště patrný u studentky porodnictví (viz začátek kapitoly).

Po rozvodu rodičů se začala vůči svému otci a jeho „*toxickému chování*“ vymezovat a nyní už spolu netráví tolik času. Vliv jeho výchovy (**tlak na perfekcionismus a netoleranci chyb**) je však u respondentky patrný dodnes. U studentky práv je podobné, že s otcem „*jako nemůžu říct, že bysme si byli nějak extrémně blízcí, ale jako rádi se máme*“. U studentky psychologie byla zřetelná **rozdílnost** mezi jejím pohledem na svět a jeho. On je zastáncem přírodních věd a konzervativních názorů, zatímco ona si vybrala humanitní směr a smýšlení je spíše liberální. Může tedy potencionálně docházet ke konfliktům, i když se zdá, že v tomto případě spolu dokážou najít společnou řeč i přes své rozdíly. „*Přijde mi to fajn, že mi to nevnucuje ty názory, že prostě jenom si o tom dokážeme normálně popovídat. A že vlastně mu řeknu, hele já s tebou nesouhlasím, ale v pohodě, a on úplně to samý a přijde mi to super*“.

Za tímto tlakem na výkon by mohla stát „*ochranná role*“ otců s tím, že pro své dcery chtějí jen to nejlepší. Zároveň u studentky psychologie, porodnictví a u studentky práv otcové příliš často **neverbalizovali chválu**. „*On jako, třeba vždycky pro nás navaří hrozně jako dobrý jídlo a vidím, že to jako, to, jak nám vyjadřuje lásku, to je prostě skrz něco jiného*“ nebo „*vím, že by se pro mě rozkrájel*“. Tato neschopnost otců verbalizovat své city nebo pochvaly může pramenit z výchovy starší generace, kdy se projevovali citů u mužů považovalo za znak slabosti, což se v současné době výrazně mění.

Studentkám porodnictví a práv byl společný **skvělý vztah s mamkou**. „*Ta je takový můj pilíř klidu. Když mám s něčím problém, tak jdu automaticky za ní a všechno jí říkám*“. Jelikož u těchto respondentek otec není tolik přítomný v jejich životě, mohl tento fakt přispět ke zlepšení už tak dobrého vztahu s matkou. „*Mamka je něco jako moje nejlepší kámoška*“.

5.2.6 Nové výzvy

U některých respondentů se IF projevoval i v přístupu k novým výzvám/příležitostem. Objevovalo se „*overthinkování*“, výstup z komfortní zóny představoval **stres**. Zkoušení nových věcí může znamenat pro tyto lidi ohrožení jejich schopností a strach chybovat, protože nebudou těmi nejlepšími. Zároveň byla přítomná i jistá **nekonzistentnost**, kdy se přístup k novým výzvám střídá. Byl patrný i **vývoj v čase**. Dříve měl student medicíny nové výzvy rád, ale s přestupem na vysokou školu se tento přístup změnil a zůstala jen orientace na výkon a zůstávání ve „*vyjetých kolejích*“, protože se najednou bál udělat chybu.

5.3 Shrnutí analýzy kvalitativní části práce

Celkově lze tedy říct, že IF pocity se u studentů projevují především jako potřeba externí validace, kdy si studenti nejsou jistí svými schopnostmi, často je znevažují nebo znevažují celkově svoji inteligenci. Jakmile přijde potvrzení většinou od nějaké autority (zkoušející komise, porota), pak dokážou říct, že je jejich práce nejspíš dobrá. Přesto i v těchto tvrzeních zaznívá náznak nejistoty, jako by i externí potvrzení bylo nedostatečné. Neumějí přijímat pochvaly, protože mají pocit, že neudělali dost pro to, aby si je zasloužili. Většinou nejsou schopni pochválit ani sami sebe a neumí si svůj úspěch užít.

Většinou jsou to také velmi svědomití studenti, kteří se na zkoušky připravují s velkým předstihem. Mají na sebe velmi vysoké nároky a jsou na sebe přísní. Dvojku většinou berou jako špatnou známku... *“ Že dvojka je sice hezká známka, ale měl jsem na tu jedničku, takže jsem si nedokázal užít tolik tu dvojku “*. Pokud se dostaví neúspěch, považují ho za osobní selhání. Opět se objevují pocity, že „nejsou dostatečně dobří nebo chytrí“ a znevažují své schopnosti. *„Když se mi něco nepovede, tak je to moje chyba, a když se mi něco povede, tak jsem měl štěstí. Buď na otázku, nebo shoda okolností“*. Jako obranný mechanismus se může objevovat i nadměrná prokrastinace, která se u lidí, kteří zažívají IF může objevovat (např. Jabbari et. al, 2021). Prokrastinace může sloužit jako obrana před neúspěchem, protože když student nezvládne zkoušku, může to svést na fakt, že se na ní tolik neučil a představa o jeho schopnostech tak zůstane nedotčená.

Ukazuje se, že rodina má podíl na vzniku IF pocitů. V tomto vzorku byla zvlášť silná role otce, a to především u respondentek. Otcové většinou neuměli verbalizovat pochvaly, a tak se respondentky mohly snažit o otcovo uznání formou vynikajících školních výsledků. Byl zde znát také silný důraz na výkon a perfekcionismus, většinou již od dětství. Tento tlak na výkon mohl být jak explicitní *„Když jsem se dostala na šestiletý gympl a byla jsem 11. u přijímaček. Měla jsem z toho vážně dobrý pocit. A táta mi na to řekl, že to mohlo být lepší“* nebo *„když jsem mu říkala, že chci jít na medicínu, tak mu to jako připadalo, že na to nemám a tak“*. Tlak ovšem mohl být i implicitní *„: Já jsem tohle neměl, ale právě jsem to nějak odkoukal, že jsem nechtěl dojít do té fáze, kdy budu dělat taky chyby“*. V tomto případě tlak působil nepřímou, protože respondent viděl, jak je matka přísná na bratra, když přinese

špatnou známku. Rodina měla často vliv i na výběr školy, rodiče často byli vzory, kterým se chtěli respondenti vyrovnat. I z tohoto faktu mohl plynout tlak na výkon.

Co se týče pouštění se do nových věcí, je pravděpodobné, že lidé, kteří se potýkají s IF budou v tomto ohledu zdráhavější, protože se zde zvyšuje riziko chybovosti. Roli mohou hrát i externí faktory, kdy v minulosti mohli nové příležitosti znamenat rozvoj a byli spojeni převážně s pozitivními emocemi. Vlivem náročné vysoké školy se však mohl tlak na výkon stupňovat a na nové příležitosti už tak nezbyval prostor.

6 Diskuze

Z celkových tří hypotéz byla potvrzena jedna. Byla potvrzena hypotéza **H1: Čeští vysokoškolští studenti budou v dotazníku Clance IP scale v průměru skórovat nad 61 bodů**. Skóre mezi 61 a 80 body v dotazníku značí, že respondent se s pocity IF potýká často. V prvním sběru dat respondenti průměrně v součtu skórovali hodnotou 75,6 a ve druhém sběru dat byla tato hodnota 73,2. Tento výsledek je v souladu v zahraničními studii, které opakovaně ukazují, že je IF mezi populací vysokoškolských studentů velmi rozšířený (např. Hoang, 2013, Sonnak & Towell, 2001, nebo Ménard & Chittl, 2023). **H2: Studenti prvních ročníků bakalářského studia budou pocítovat IF ve větší míře, než studenti z vyšších ročníků** nebyla potvrzena. V prvním sběru dat byla nejvyšší naměřená hodnota v kategorii 4. ročník a vyšší, ve druhém sběru dat byla nejvyšší hodnota u studentů druhých ročníků v bakalářském studiu. Ve druhém sběru dat byla nejvyšší hodnota naměřena u studentů v doktorském studiu, jelikož byli respondenti pouze dva, nelze tento výsledek považovat za průkazný. Poslední hypotéza **H3: Ženy budou skórovat výš, než muži** se rovněž nepotvrdila. Na základě čtyř položek (položka 3, položka 11, položka 17 a položka 20) ve druhém sběru dat byla zamítnuta nulová hypotéza, a tudíž lze předpokládat, že rozdíl v prožívání IF mezi muži a ženami není statisticky významný. Toto je v souladu se zahraničními studii (např. Bravata et. al, 2019 nebo Castro et. al, 2004). Rozhodně je však zapotřebí další výzkum v této oblasti v českém prostředí.

Respondenti z kvalitativní části práce vykazovali několik společných témat. Markantní byla potřeba externí validace, když se jednalo o potvrzení kvality jejich práce. Objevovalo se podceňování svých schopností a někdy i znehodnocování své vlastní inteligence. Neúspěch byl brán jako osobní selhání a byl doprovázen pocity, že nejsou dost dobří. S tím souvisela i neschopnost pochválit sám sebe nebo pochvaly přijímat od někoho jiného. Většinou převažovaly pocity, že si pochvalu nezaslouží, protože pro dosažení dobrého výsledku neudělali tolik práce. U respondentek byl přítomný ambivalentní vztah k postavě otce. Některé ho měli za vzor, u některých byl u zrodu pocitů IF. Vliv rodiny byl celkově markantní, respondenti si díky rodině vybrali i vysokou školu. Je tedy na místě výzkum směřovat i tímto směrem a snažit se více pochopit, jak tento fenomén vzniká a co je jeho

prediktorem, případně jak je možné, že u některých lidí se nerozvine, i když pro to mají veškeré předpoklady.

Zajímavá zjištění přinesla analýza položek z dotazníku Clance Impostor phenomenon scale. Objevilo se několik problematických položek při ověřování **H3: Ženy budou skórovat výš než muži**. Jako problematická se jevila v druhém sběru dat položka 13 *“Někdy jsem ze svých současných úspěchů zklamaný/á a myslím si, že jsem měl/a dosáhnout mnohem více”*. Ukazovala velmi rozdílné prožívání mezi muži a ženami. Není zcela jasné, proč zrovna tato položka vykazovala tak rozdílné hodnoty. Mohlo to být faktem, že vzorek obsahoval celkem 197 respondentů a není tak dostatečně reprezentativní. Mohlo by se také jednat o nesrozumitelný překlad. Je potřeba dalšího výzkumu na větším a reprezentativním vzorku.

Jako další problematickou položkou se ukázala být položka 20 *“Pokud se chystá moje povýšení nebo mám získat nějaké uznání, zdráhám se to sdělit ostatním, dokud to není hotová věc”*. V prvním sběru dat tato položka vykazovala genderové rozdíly, zatímco v druhém sběru dat byla tato položka jednou z těch, kvůli které nemohla být zamítnuta nulová hypotéza, tedy že mezi muži a ženami není v prožívání IF statisticky významný rozdíl. Erikson et. al (2022) přišel s tvrzením, že tato položka měří spíše sociální konstrukt než IF. Vzhledem k tomu, že v této práci byla tato položka problematická, dávám za pravdu autorům a doporučuji zvážit zařazení této položky v dalších výzkumech.

Co se týče kvalitativní části práce, za zmínku stojí studentka psychologie. Jako jediná nejevila silné pocity IF, což mohlo být dáno osobnostními predispozicemi, kdy měla vytvořené stabilní a zdravé sebevědomí a byla schopna stát si za svými názory a volbami. Je ovšem nutné podotknout, že studentka byla teprve v prvním ročníku studia a je tudíž možné, že se nějaká míra IF pocitů může objevit v pozdějších ročnících studia. Bylo by jistě přínosné provést longitudinální studii, aby mohl být pozorován vývoj IF v čase.

Pokud se ještě vrátím k samotnému dotazníku, při budoucím výzkumu tohoto fenoménu je nutné mít k dispozici v psychologické praxi validizovaný český překlad. Dosud se v bakalářských či diplomových pracích pracovalo jen s překlady, kteří prováděli samotní studenti nebo byl poté překlad kontrolován další (např. Vrabcová, 2016 nebo Laudová, 2021). Existuje tedy již několik českých překladů této škály v různých variantách a je potřeba, aby vznikla jedna ucelené validizovaná verze.

Co se týče doporučení do psychologické praxe, je potřeba aby například systém poradenských služeb na vysokých školách a školní psychologové byli připraveni na fakt, že se studenti s tímto fenoménem mohou potýkat. Byla by tedy potřeba, aby se o tomto fenoménu zvýšilo obecné povědomí. Jako funkční opatření proti pocitům IF by bylo vhodné naučit studenty copingovým strategiím, které jim pomohou zvládat stres pramenící ze studia například formou volitelných kurzů.

Tento výzkum má samozřejmě své limity. V kvantitativní práci se pracovalo se vzorkem 197 respondentů, který není dostatečně reprezentativní. Například studenti technických oborů byli velmi málo zastoupení (jen tři studenti z ČVUT), což je podle Rosenstein et.al (2020) poměrně častý problém. Pro budoucí výzkum je tedy žádoucí, aby byl vybrán reprezentativní vzorek.

Jako další limit vnímám použití původního tří - dimenzionálního pojetí IF, které měří Clance IP scale. V novějších studiích se ukazuje, že je lepší pracovat s jednodimenzionálním modelem (např. Freeman et.al, 2022). Toto však bylo způsobeno nedostatečným výzkumem tohoto fenoménu v českém prostředí. Pro další výzkum je také potřeba validizovat český překlad škály.

7 Závěr

Tato práce se zaměřovala na zmapování IF u českých vysokoškolských studentů a také jeho vztah k sebehodnocení studentů.

Práce obsahovala dvě části, teoretickou a empirickou. V teoretické části je věnována pozornost definici IF, je diskutován jeho vznik, genderové rozdíly v prožívání IF a také souvislost IF s různými duševními obtížemi. Teoretická část se snažila o zmapování literatury, která je ohledně IF dostupná.

Empirická část byla rozdělena na kvantitativní a kvalitativní část. Je probírána metodologie, stanovené hypotézy, poté popis deskriptivní statistiky a následné porovnání výsledků z obou sběrů dat. V kvalitativní části jsou diskutována stanovená témata, která jsou rozdělena na specifická pro jednotlivé respondenty a poté na společná, která se objevovala u většiny respondentů.

Práce by mohla sloužit jako podnět k dalšímu výzkumu tohoto fenoménu, neboť se ukázalo, že u českých studentů se IF objevuje poměrně často a je proto nutné se mu věnovat více.

Seznam použitých informačních zdrojů

- Bem, S. L. (1974). Bem Sex Role Inventory. *PsycTESTS Dataset*. <https://doi.org/10.1037/t00748-000>
- Bernard, N. S., Dollinger, S. J., & Ramaniah, N. V. (2002). Applying the big five personality factors to the impostor phenomenon. *Journal of Personality Assessment*, 78(2), 321–333. https://doi.org/10.1207/s15327752jpa7802_07
- Boszormenyi, I., & Spark, G. M. (1973). *Invisible loyalties: Reciprocity in parentification of children*. New York: Harper & Row.
- Bravata, D. M., Watts, S. A., Keefer, A. L., Madhusudhan, D. K., Taylor, K. T., Clark, D. M., Nelson, R. S., Cokley, K. O., & Hagg, H. K. (2019). Prevalence, predictors, and treatment of Impostor Syndrome: A systematic review. *Journal of General Internal Medicine*, 35(4), 1252–1275. <https://doi.org/10.1007/s11606-019-05364-1>
- Brennan-Wydra, E., Chung, H. W., Angoff, N., ChenFeng, J., Phillips, A., Schreiber, J., Young, C., & Wilkins, K. (2021). Maladaptive perfectionism, impostor phenomenon, and suicidal ideation among medical students. *Academic Psychiatry*, 45(6), 708–715. <https://doi.org/10.1007/s40596-021-01503-1>
- Cast, A. D., & Burke, P. J. (2002). A theory of self-esteem. *Social Forces*, 80(3), 1041–1068. <https://doi.org/10.1353/sof.2002.0003>
- Castro, D. M., Jones, R. A., & Mirsalimi, H. (2004). Parentification and the impostor phenomenon: An empirical investigation. *The American Journal of Family Therapy*, 32(3), 205–216. <https://doi.org/10.1080/01926180490425676>
- Clance, P. R. (1985). Clance impostor phenomenon scale. *PsycTESTS Dataset*. <https://doi.org/10.1037/t11274-000>
- Clance, P. R., & Imes, S. A. (1978). The impostor phenomenon in high achieving women: Dynamics and therapeutic intervention. *Psychotherapy: Theory, Research & Practice*, 15(3), 241–247. <https://doi.org/10.1037/h0086006>
- Cliniciu, A. I. (2013). Adaptation and stress for the first year university students. *Procedia – Social and Behavioral Sciences*, 78, 718–722. <https://doi.org/10.1016/j.sbspro.2013.04.382>
- De Jesus, S., Thiago, B., Manoel de Sousa, A., & Martins Sima, F. (2023). Study time and academic performance: Do the level of self-regulated learning and impostor syndrome matter? *Advances in Scientific & Applied Accounting*, Vol 16, Issue 3, p79. 10.14392/asaa.2023160304
- Erekson, D. M., Larsen, R. A., Clayton, C. K., Hamm, I., Hoskin, J. M., Morrison, S., Vogeler, H. A., Merrill, B. M., Griner, D., & Beecher, M. E. (2022). Is the measure good enough? measurement invariance and validity of the Clance impostor phenomenon scale in a university population. *Psychological Reports*, 003329412211399. <https://doi.org/10.1177/00332941221139991>

- Fassl, F., Yanagida, T., & Kollmayer, M. (2020). Impostors dare to compare: Associations between the impostor phenomenon, gender typing, and social comparison orientation in university students. *Frontiers in Psychology, 11*. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2020.01225>
- Feenstra, S., Begeny, C. T., Ryan, M. K., Rink, F. A., Stoker, J. I., & Jordan, J. (2020). Contextualizing the impostor “syndrome.” *Frontiers in Psychology, 11*. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2020.575024>
- Fimiania, R. Leonardia, J., Gormanb, B., & Gazzilloa, F. (2021). Interpersonal guilt, impostor phenomenon, depression, and anxiety. *Sapienza University of Rome*. [file:///C:/Users/Acer%20PC/Downloads/presaghif,+6095_Psy+Hub_2_2021_V3_p31_40%20\(2\).pdf](file:///C:/Users/Acer%20PC/Downloads/presaghif,+6095_Psy+Hub_2_2021_V3_p31_40%20(2).pdf)
- Fleischhauer, M., Wossidlo, J., Michael, L., & Enge, S. (2021). The impostor phenomenon: Toward a better understanding of the Nomological Network and gender differences. *Frontiers in Psychology, 12*. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2021.764030>
- Fraenza, C. (2016). The role of social influence in anxiety and the imposter phenomenon. *Online Learning, 20*(2). <https://doi.org/10.24059/olj.v20i2.618>
- Freeman, K. J., Houghton, S., Carr, S. E., & Nestel, D. (2022). Measuring impostor phenomenon in healthcare simulation educators: A validation of the Clance impostor phenomenon scale and Leary impostorism scale. *BMC Medical Education, 22*(1). <https://doi.org/10.1186/s12909-022-03190-4>
- Freeman, K. J., Houghton, S., Carr, S. E., & Nestel, D. (2022). Measuring impostor phenomenon in healthcare simulation educators: A validation of the Clance impostor phenomenon scale and Leary impostorism scale. *BMC Medical Education, 22*(1). <https://doi.org/10.1186/s12909-022-03190-4>
- French, B. F., Ullrich-French, S. C., & Follman, D. (2008). The psychometric properties of the Clance Impostor Scale. *Personality and Individual Differences, 44*(5), 1270–1278. <https://doi.org/10.1016/j.paid.2007.11.023>
- Harvey, J. C. (1981). *The impostor phenomenon and achievement: A failure to internalize success* [Dizertační práce, Temple University]
- Harvey, Joan Carol. (1981). Harvey Impostor phenomenon scale. *PsycTESTS Dataset*. <https://doi.org/10.1037/t01755-000>
- Hoang, Q. (2013). The Impostor Phenomenon: Overcoming Internalized Barriers and Recognizing Achievements. *The Vermont Connection, 34*(1). <https://scholarworks.uvm.edu/tvc/vol34/iss1/6>
- Holden, C. L., Wright, L. E., Herring, A. M., & Sims, P. L. (2021). Imposter syndrome among first – and continuing-generation college students: The roles of perfectionism and stress. *Journal of College Student Retention: Research, Theory & Practice, 25*(4), 726–740. <https://doi.org/10.1177/15210251211019379>

- Holmes, S. W., Kertay, L., Adamson, L. B., Holland, C. L., & Clance, P. R. (1993). Measuring the impostor phenomenon: A comparison of Clance's IP scale and Harvey's I-P Scale. *Journal of Personality Assessment*, 60(1), 48–59. https://doi.org/10.1207/s15327752jpa6001_3
- Chrisman, S. M., Pieper, W. A., Clance, P. R., Holland, C. L., & Glickauf-Hughes, C. (1995). Validation of the clance imposter phenomenon scale. *Journal of Personality Assessment*, 65(3), 456–467. https://doi.org/10.1207/s15327752jpa6503_6
- Jabbari, L., Ehteshamzadeh, P., Hafezi, F., & Eftekhari Saadi, Z. (2021). The relationship between parental psychological control and impostor syndrome through the mediation of academic procrastination in gifted students. *Iranian Evolutionary and Educational Psychology*, 3(4), 487–496. <https://doi.org/10.52547/ieepj.3.4.487>
- Kagan, J. (1964). Acquisition and significance of sex typing and sex role identity. In M. L. Hoffman & L. W. Hoffman (Eds.), *Review of child development research* (Vol. 1, pp. 137–168). New York, NY: Russell Sage Foundation
- Kananifar, N., Seghatoleslam, T., Atashpour, S. H., Hoseini, M., Bin Habil, H.M., & Danaee, M. (2015). The Relationships between Imposter Phenomenon and Mental Health in Isfahan Universities Students. *International Medical Journal* Vol. 22, No. 3, pp. 144–146
- Kohoutek, R. et al. (1998). *Základy sociální psychologie*. Brno: CERM.
- Kolligian Jr., J., & Sternberg, R. J. (1991). Perceived fraudulence in young adults: Is there an 'imposter syndrome'? *Journal of Personality Assessment*, 56(2), 308–326. https://doi.org/10.1207/s15327752jpa5602_10
- Kolligian, J., & Sternberg, R. J. (1991). Perceived fraudulence scale. *PsycTESTS Dataset*. <https://doi.org/10.1037/t23385-000>
- Laudová, J. (2021). *Impostor fenomén v souvislosti s výchovnými styly v období vynořující se dospělosti*: [Bakalářská diplomová práce, Masarykova univerzita]
- Leary, M.R., Patton, K.M., Orlando, E., & Funk, W.W. (2000). The impostor phenomenon: self-perception, reflected appraisals, and interpersonal strategies. *J. Pers*, 68, 725–756, doi: 10.1111/1467-6494.00114
- McElwee, R., & Yurak T. (2010). The phenomenology of the Impostor Phenomenon. *Individual Differences Research*, Vol. 8, No. 3, pp. 184-197.
- McGregor, L. N., Gee, D. E., & Posey, K. E. (2008). I feel like a fraud and it depresses me: The relation between the impostor phenomenon and Depression. *Social Behavior and Personality: An International Journal*, 36(1), 43–48. <https://doi.org/10.2224/sbp.2008.36.1.43>
- Ménard, A. D., & Chittle, L. (2023). The impostor phenomenon in post-secondary students: A review of the literature. *Review of Education*, 11(2). <https://doi.org/10.1002/rev3.3399>

- Naser, M. J., Hasan, N. E., Zainaldeen, M. H., Zaidi, A., Mohamed, Y. M., & Fredericks, S. (2022). Impostor phenomenon and its relationship to self-esteem among students at an international medical college in the Middle East: A Cross Sectional Study. *Frontiers in Medicine*, 9. <https://doi.org/10.3389/fmed.2022.850434>
- Patzak, A., Kollmayer, M., & Schober, B. (2017). Buffering impostor feelings with kindness: The mediating role of self-compassion between gender-role orientation and the impostor phenomenon. *Frontiers in Psychology*, 8. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2017.01289>
- Rosenstein, A., Raghu, A., & Porter, L. (2020). Identifying the prevalence of the impostor phenomenon among computer science students. *Proceedings of the 51st ACM Technical Symposium on Computer Science Education*. <https://doi.org/10.1145/3328778.3366815>
- Sawant, N., Kamath, Y., Bajaj, U., Ajmera, K., & Lalwani, D. (2023). A study on impostor phenomenon, personality, and self-esteem of medical undergraduates and Interns. *Industrial Psychiatry Journal*, 32(1), 136. https://doi.org/10.4103/ipj.ipj_59_22
- Schubert, N., & Bowker, A. (2017). Examining the impostor phenomenon in relation to self-esteem level and self-esteem instability. *Current Psychology*, 38(3), 749–755. <https://doi.org/10.1007/s12144-017-9650-4>
- Sonnak, C., & Towell, T. (2001). The impostor phenomenon in British university students: Relationships between self-esteem, mental health, parental rearing style and socioeconomic status. *Personality and Individual Differences*, 31(6), 863–874. [https://doi.org/10.1016/s0191-8869\(00\)00184-7](https://doi.org/10.1016/s0191-8869(00)00184-7)
- Topping, E.M. (1983). The impostor phenomenon: a study of its construct and incidence in university fakulty memebers. [Dizertační práce, University of South Florida]
- Urbanovská, E. (2006). Sociální a pedagogická psychologie. Olomouc: UPOL.
- Vrabcová, K. (2016). *Impostor syndrom a převod Clance IP škály do českého prostředí*: [Bakalářská diplomová práce, Univerzita Palackého v Olomouci].
- Wei, Z., Li, Y., Liu, L., Wu, X., Qiao, Z., & Wang, W. (2024). You are worth it: Social support buffered the relation between Impostor Syndrome and suicidal ideation. *Journal of Pacific Rim Psychology*, 18. <https://doi.org/10.1177/18344909241228471>
- Yaffe, Y. (2020). Does self-esteem mediate the association between parenting styles and imposter feelings among female education students? *Personality and Individual Differences*, 156, 109789. <https://doi.org/10.1016/j.paid.2019.109789>
- Yaffe, Y. (2022). The association between familial and parental factors and the impostor phenomenon—a systematic review. *The American Journal of Family Therapy*, 51(5), 527–545. <https://doi.org/10.1080/01926187.2021.2019140>

Yaffe, Y. (2023). Maternal and paternal authoritarian parenting and adolescents' impostor feelings: The mediating role of Parental Psychological Control and the moderating role of child's gender. *Children*, 10(2), 308. <https://doi.org/10.3390/children10020308>